

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: Напрями нарощування виробничого потенціалу підприємства, на
прикладі ТОВ «Білий Берег»

Виконав(ла): студент(ка) IV курсу, групи БМЗс-42
спеціальності 073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

(підпис)

Коцюба В.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

Галушак М.П.

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

(підпис)

Мосій О. Б.

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

(підпис)

Сороківська О. А.

(прізвище та ініціали)

Рецензент

(підпис)

Шерстюк Р.П.

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)
« » 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 «Менеджмент»
(шифр і назва спеціальності)

студенту Коцюбі Володимир Олександровичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Напрями нарощування виробничого потенціалу підприємства, на прикладі ТОВ «Білий Берег»

Керівник роботи Галушак Михайло Петрович, к.т.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від «05» лютого 2024 року № 4/7-113

2. Термін подання студентом завершеної роботи 30 травня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи бухгалтерські баланси, звіти про фінансові результати підприємства, дані про виробництво продукції, технологію виробництва, стан основних фондів, інші документи

4. Зміст роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

Вступ. Розділ 1 Розділ 1 Теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства

Розділ 2 Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»

Розділ 3 Напрями зростання виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»

Розділ 4 Безпека життєдіяльності, охорона праці

Висновки

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Динаміка фінансових показників виробничо-господарської діяльності. Динаміка активів.

Динаміка основних фондів. Динаміка показників оновлення, приросту та вибуття основних фондів.

Динаміка показників фондомісткості й фондівдачі основних фондів. Структура оборотних активів.

Динаміка коефіцієнтів оборотності та завантаження оборотних активів.

Наявність та використання потенціалу трудових ресурсів. Основні етапи пропонованого процесу виробництва органічних добрив.

Переваги гранульованого добрива. Розрахунок очікуваних фінансових результатів.

Показники оцінювання економічної віддачі. Розрахунок початкових витрат. Пропонована рецептура курячих слайсів.

Розрахунок очікуваних річних фінансових результатів ТОВ «Білий Берег», Показники оцінювання економічної віддачі.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Безпека життєдіяльності, охорона праці	Окіпний І.Б., к.т.н., доцент		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	20.02.2024- 28.03.2024	
2	Розділ 1 Теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства	1.03.2024- 20.03.2024	
3	Розділ 2 Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»	21.03.2024- 20.04.2024	
4	Розділ 3 Напрями зростання виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»	21.04.2024- 20.05.2024	
5	Розділ 4 Безпека життєдіяльності, охорона праці	21.05.2024- 23.05.2024	
6	Висновки	24.05.2024	

Студент

(підпис)

Коцюба В.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Галушак М.П.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Коцюба В.О. Напрями нарощування виробничого потенціалу підприємства, на прикладі ТОВ «Білий Берег»

Кваліфікаційна робота бакалавра: 62 сторінки, 16 рисунків, 10 таблиць, 1 додаток, 23 літературних джерела.

Предмет дослідження – шляхи нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Об'єкт дослідження – процес формування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Метою роботи є розроблення рекомендацій, які стосуються напрямів нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Методи дослідження: аналізу та синтезу, статистичний, графічний, економічного узагальнення, порівняння.

У роботі проаналізовано виробничий потенціал ТОВ «Білий Берег» і розроблено напрями його нарощування, зокрема, шляхом впровадження виробництва гранульованих добрив із курячого посліду та курячих чіпсів.

Результати роботи можуть бути впроваджені у діяльності ТОВ «Білий Берег».

Ключові слова: виробничий потенціал підприємства, структура виробничого потенціалу, оцінка виробничого потенціалу підприємства, напрями зростання виробничого потенціалу.

SUMMARY

Kotsyuba V.O. Directions for increasing production potential of the enterprise (LLC “Bilyi Bereh” as a case study)

Bachelor's thesis: 62 pages, 16 figures, 10 tables, 1 appendix, 23 references.

Subject of investigation: ways of increasing the production potential of «Bily Bereg» LLC.

The object of investigation is the process of forming the production potential of «Bily Bereg» LLC.

The aim of the work is to develop to develop recommendations related to the areas of increasing the production potential of «Bily Bereg» LLC.

Research methods: analysis and synthesis, statistical, graphic, economic generalization, comparison.

The work analyzed the production potential of «Bily Bereg» LLC and developed directions for its expansion, in particular, by introducing the production of granular fertilizers from chicken droppings and chicken chips.

The results are implemented in the work of the «Bily Bereg» LLC.

Key words: production potential of the enterprise, structure of production potential, evaluation of the production potential of the enterprise, directions of growth of production potential.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1 Теоретичні засади виробничого потенціалу підприємства.....	9
1.1 Наукові підходи до сутності й структури виробничого потенціалу підприємства.....	9
1.2 Основи оцінювання виробничого потенціалу підприємства.....	14
Розділ 2 Аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».....	20
2.1 Загальна характеристика особливостей господарської діяльності товариства.....	20
2.2 Оцінка виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».....	26
Розділ 3 Напрями зростання виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».....	34
3.1 Пропозиції щодо нарощування виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва гранульованих добрив із курячого посліду.....	34
3.2 Заходи з впровадження виробництва ТОВ «Білий Берег» курячих чіпсів...	42
Розділ 4 Безпека життєдіяльності, охорона праці.....	50
4.1 Надзвичайні ситуації екологічного характеру.....	50
4.2 Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт.....	53
Висновки.....	58
Бібліографія.....	60
Додатки.....	63

ВСТУП

Актуальність теми роботи. У ринкових умовах господарювання нарощування виробничого потенціалу, а також його ефективне використання відіграють важливе значення для забезпечення успішної діяльності кожного підприємства. Прийняття сучасних рішень для поточного та перспективного розвитку компанії здебільшого базуються на розширенні виробничих можливостей підприємства. Саме це дає змогу створити передумови для зростання масштабів виробництва, забезпечення прискорення використання новітніх технологій та підвищення якості продукції, практичній реалізації основних напрямків економічної стратегії підприємства.

Метою роботи є розроблення рекомендацій, які стосуються напрямів нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Визначеною метою роботи передбачається вирішення таких завдань:

- узагальнити наукові підходи до сутності й структури виробничого потенціалу підприємства;
- розкрити основи оцінювання виробничого потенціалу підприємства;
- дати загальну характеристику особливостей господарської діяльності товариства;
- здійснити аналіз виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»;
- розробити пропозиції щодо зростання виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег» та здійснити їх економічне обґрунтування.

Об'єкт дослідження – процес формування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Предмет дослідження - шляхи нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег».

Методи дослідження: аналізу та синтезу, статистичний, графічний, економічного узагальнення, порівняння.

Інформаційною базою дослідження є праці економістів, що проводять дослідження у галузі формування виробничого потенціалу, статистичні джерела, дані виробничої діяльності підприємства, його фінансова звітність, інші джерела.

Практичне значення роботи полягає у розробленні пропозицій щодо нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег», зокрема, шляхом впровадження виробництва гранульованих добрив із курячого посліду, а також курячих чіпсів, а також проведення їх економічного обґрунтування.

Структура й обсяг кваліфікаційної роботи. До складу кваліфікаційної роботи входять вступ, чотири розділи, висновки, бібліографія, додаток. Загальний обсяг роботи – 62 сторінки комп'ютерного тексту. Вона містить 16 рисунків, 10 таблиць, 1 додаток, 23 літературних джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Наукові підходи до сутності й структури виробничого потенціалу підприємства

Сучасне виробництво зазнало глибоких перетворень завдяки розробці нових технологічних рішень, активного здійснення інноваційної діяльності, проведення технічного переоснащення. На сучасному етапі виробництво виступає важливою основою бізнесу підприємств промисловості. Це вимагає проведення пошуку нових, конкретних та дієвих рішень щодо підвищення наявного потенціалу. При цьому необхідно здійснювати урахування вимог та побажань споживачів продукції, що дасть змогу забезпечити стійкі конкурентні переваги підприємства на ринку. Зауважимо, що не зважаючи на стрімкий сучасний розвиток сфери інформаційних технологій, роль виробничого аспекту роботи підприємств при цьому не зменшується.

Термін «потенціал», який походить від латинського «*potentia*», перекладається на нашу мову як сила чи потужність. Також дане поняття трактується як наявні сили, можливість, запаси чи засоби, які можуть бути використані [1].

Потреба нарощування виробничого потенціалу підприємства у значній мірі визначається розробленими стратегічними цілями його розвитку та наявністю необхідних для цього економічних передумов. Актуальним є при цьому потреба постійного використання існуючих можливостей, а також пошуку резервів використання наявних ресурсів. Важливим є об'єктивне проведення оцінювання параметрів та характеристик цих резервів, дослідження шляхів їх більш ефективного використання.

Досягнення завдань успішного функціонування підприємств може бути забезпечене лише за умови чіткої організації управління, раціонального

використання різноманітних чинників виробництва, що визначають існуючу стратегію підприємства, а також його потенційні можливості поліпшення результатів основної діяльності та зростання виробничого потенціалу загалом.

Слід зауважити, що ресурси підприємств, а також можливості їх потенційного використання повинні виступати у якості об'єкта цільового управління. При цьому необхідно враховувати обсяг даних ресурсів, фактори, що впливають на рівень їх використання, ефективність віддачі інвестованих у виробництво коштів. Усі ці параметри використовуються при здійсненні моделювання стратегічного й тактичного управління виробництвом, забезпечення його ефективного розвитку [2].

Як зазначають Квасницька Р. та Тарасюк М., виділяються різноманітні погляди щодо змістової основи поняття «виробничий потенціал» [3]. Серед них виділяються декілька основних підходів, зображених на рис. 1.1.

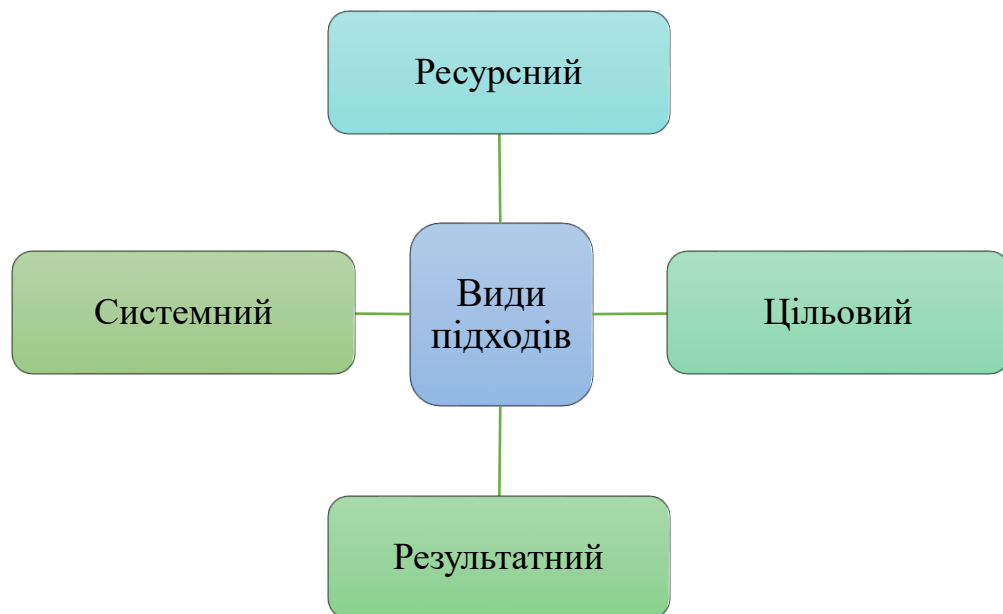

Рисунок 1.1 - Види підходів щодо визначення поняття «виробничий потенціал» [3]

Такими підходами є [3]:

а) ресурсний, згідно якого потенціал підприємства визначається сукупністю усіх внутрішніх ресурсів підприємства, наявних у нього;

б) цільовий, згідно з яким наявний потенціал розглядається як здатність, спроможність або можливість підприємства реалізувати певну діяльність, що буде сприяти досягненню поставлених цілей шляхом виконання завдань;

в) результатний, який потенціал підприємства розглядається як сукупність наявних ресурсів і можливостей, які сприяють досягненню поставлених цілей;

г) системний, згідно якого потенціал підприємства складає систему певних елементів та характеристик, які забезпечують досягнення поставленої мети. Даним підходом узагальнюється системне інтерпретування ресурсного, цільового й результатного підходів [3].

Важливим є визначення елементів виробничого потенціалу, тобто усіх тих складових, які використовуються підприємством з метою досягнення поставлених цілей діяльності. Науковець Жук Є. О. наводить наступні елементи виробничого потенціалу (рис. 1.2).

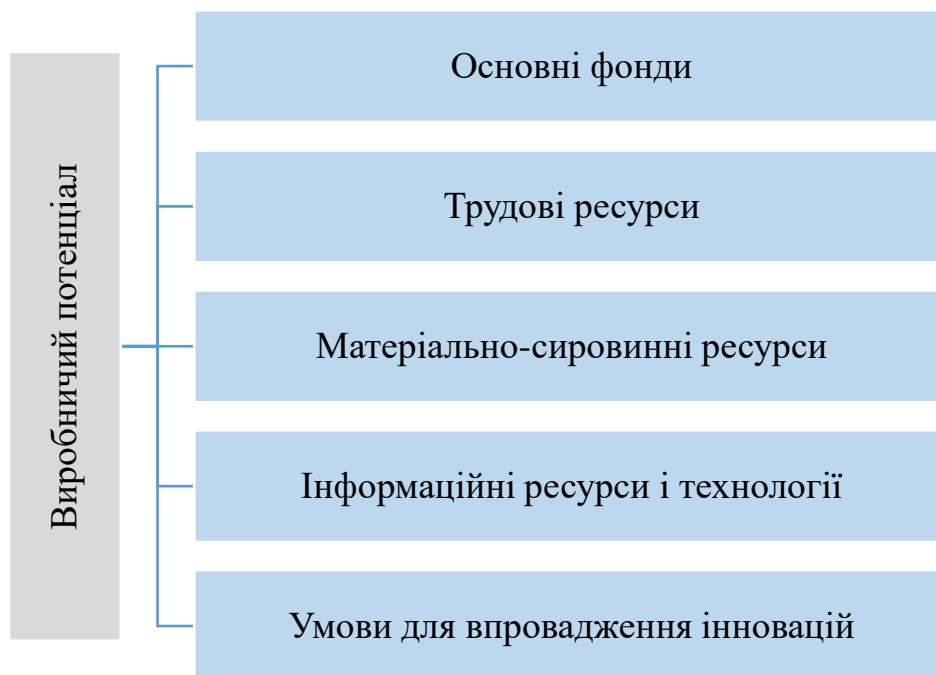

Рисунок 1.2 - Елементи виробничого потенціалу [4]

Карась Ю. М. зазначає, що виробничий потенціал включає сукупність наявних, а також потенційних ресурсів підприємства, які задіяні у процесі забезпечення досягнення поставлених компанією цілей, що відбувається під

дією зовнішніх і внутрішніх чинників. На думку даного науковця, до його складу входять елементи, що зображені на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Елементи, що входять до складу виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства [1]

Сутність потенціалу земельних ресурсів, а також природо-кліматичних умов полягає у здатності підприємства використовувати природні блага у своїй діяльності у якості засобів виробництва.

Потенціал оборотних активів - це можливість використовувати у виробничому процесі частину майна підприємства, включаючи паливо, сировину, матеріали, при цьому забезпечуючи його безперервність. Завдяки вчасного та систематичному оновленню оборотних активів забезпечується повний цикл виробництва.

Потенціал основних фондів можна розглядати як наявну й приховану здатність основних фондів щодо формування техніко-технологічної бази підприємства. Потенціал нематеріальних активів знаходить своє вираження у можливості підприємства здійснювати використання об'єктів інтелектуальної

власності, а також інших ресурсів, що мають нематеріальне походження, задля отримання економічної вигоди. До цієї групи відноситься інформація, яка стосується знань, досвіду, патенти, аналітичні дані, ліцензії, інші інформаційні ресурси.

Сутність фінансового потенціалу полягає у здатності підприємства здійснювати ефективне використання власних й залучених фінансових ресурсів, якими воно володіє. Інвестиційно-інноваційний потенціал передбачає наявність комплексу потенційних і реальних можливостей підприємства, що є необхідними для здійснення інноваційного розвитку, а також здатності їх фінансування за рахунок отриманих з різних джерел різноманітних інвестиційних ресурсів.

Трудовий потенціал відображає те, яка величина можливої участі працівників у процесі виробництва, при цьому враховуючи психофізіологічні особливості, рівень професійних знань і трудового досвіду, наявність необхідних технічних та організаційних умов [1].

Як зазначають Пріб К.А. і Патики Н.І., характеристиками виробничого потенціалу підприємства виступають:

- 1) його цілісність;
- 2) складність, взаємозамінність елементів;
- 3) здатність до сприйняття досягнень НТП у сучасній діяльності підприємства;
- 4) альтернативність, взаємозв'язок елементів;
- 5) спроможність забезпечення розвитку шляхом використання нових технологій;
- 6) гнучкість виробничої системи;
- 7) її потужність [6].

Необхідність покращення виробничого потенціалу підприємства, максимальне використання можливостей підприємства щодо досягнення найкращих результатів, отриманих у ході виробничо-господарської діяльності, зумовлена об'єктивними вимогами ринкової економіки.

1.2 Основи оцінювання виробничого потенціалу підприємства

Важливе значення належить оцінці потенціалу підприємства як необхідної складової, що характеризує практичну результативність виконання виробничих операцій, а також оптимальність використання технологічних можливостей. Без врахування наявного виробничого потенціалу та перспектив його розвитку не може бути забезпечений стратегічний розвиток, а також планування різноманітних напрямів роботи підприємства, оскільки характер виробничих процесів визначає відносну роль живої праці.

Основні методи, розкриті науковцем Боровською А.О., що можуть бути використані для визначення виробничого потенціалу підприємства, наведено на рис. 1.4.

Рисунок 1.4 - Основні методи, що можуть бути використані при визначенні виробничого потенціалу підприємства (сформовано автором за [7])

Розглянемо детальніше сутність вище викладених методів.

1. Еквівалентний метод полягає у здійсненні оцінки виробничого потенціалу за величиною якого-небудь із його елементів, у який переводяться інші його елементи за допомогою спеціальних коефіцієнтів. Він базується на використанні взаємозамінності окремих елементів. Цей метод володіє

наступними недоліками:

- визначення всього виробничого потенціалу вимагає переведення усіх видів ресурсів в одиниці певного ресурсу;
- існує певна проблема, що стосується достовірності визначення коефіцієнтів заміщення, а також оцінки складу та якості ресурсів, які використовуються;
- при використанні даного методу не здійснюється врахування таких елементів як технологія та інформація, або вони враховуються лише частково.

2. Сутність функціонального методу полягає у тому, що величина виробничого потенціалу підприємства рівна обсягу продукції, яка вироблена ним, а величини його окремих елементів обчислюються за допомогою врахування питомих ваг продукції, що мають вирішальне значення у процесі виробництва. Даний метод є найпростішим, проте й найменш точним, так як він передбачає наступне:

- складно виділити конкретну частку, що характеризує участь певного елемента, яку він займає при виробництві окремих видів продукції. Враховуючи це, виникає складність при оцінці достовірності визначення величини кожного із наявних елементів потенціалу;
- упродовж ряду років можуть не змінюватися величини, які мають окремі елементи виробничого потенціалу, проте у цей період можуть значно зростати чи знижуватися обсяги виробництва продукції;
- даним метод певним чином протирічить визначенню виробничого потенціалу, що оцінюється не обсягом виробленої продукції, а сукупністю витрачених ресурсів виробництва.

3. Кореляційний метод передбачає те, що при визначенні величини виробничого потенціалу необхідно використовувати різноманітні кореляційно-регресійні моделі.

Використання даного методу у цілому може бути раціональним при визначенні потенціалу національної економіки, а також її галузей, які зосереджені на виробництві певних видів продукції. Проте його застосування на

рівні підприємств ускладнюється тим, що ним не враховуються конкретні особливості, якими відзначається діяльність підприємств різних галузей.

4. Вартісним методом передбачається визначення величини кожного із елементів потенціалу, а згодом і загальної вартості виробничого потенціалу, що є сумою вартостей основних виробничих фондів, а також персоналу, інформації і технології. Він використовується для таких цілей:

а) при визначенні загальної вартості виробничих ресурсів, що є у розпорядженні підприємства;

б) при здійсненні оцінки загальної ефективності, якою відзначається використання виробничих ресурсів на підприємстві;

в) при знаходженні узагальнюючої оцінки, яка відображає ефективність діяльності підприємства загалом;

г) при визначенні вартості підприємства, а також вирішенні питань щодо необхідності продажу його окремих об'єктів чи здійсненні додаткової емісії цінних паперів.

5. Комбінованим методом передбачається поєднання різних методів, що використовуються при обчисленні величини виробничого потенціалу [7].

Виробничий потенціал підприємства виступає основою його діяльності. Виконання його функціонального призначення передбачає забезпечення високої конкурентоспроможності та стабільності діяльності компанії, створення передумов розвитку виробництва та забезпечення потреб споживачів. Завдяки аналізуванню ефективності виробничого потенціалу створюються передумови для оцінки раціональності ведення господарської діяльності. Проведення його оцінки має здійснюватися періодично, при цьому включаючи комплексний аналіз трудових, матеріальних, інформаційних, а також науково-технічних ресурсів підприємства, при цьому враховуючи їх роль та вплив на кінцеві показники, досягнуті у результаті діяльності підприємства [8].

Хринюк О. С., Гримашевич Т. І. зазначають, оцінка ефективності виробничого потенціалу є важливою передумовою удосконалення технології управління, яке торкається не лише виробничого потенціалу, а й підприємства

загалом. Вище згадані науковці підкреслюють, що ефективність того, як здійснюється використання виробничого потенціалу підприємства, відзначається синергетичною природою. Її формування здійснюється під впливом різноманітних факторів, при точно оцінити за їх кількістю та значимістю неможливо. Проте ця величина залежить від величини отриманого прибутку, масштабів робочого виробничого потенціалу, умов його використання і наявної структури. Тому при оцінці ефективності виробничого потенціалу як результативного показника доцільно обрати величину одержаного чистого прибутку, що припадає на одиницю величини робочого виробничого потенціалу. У ролі факторів при цьому будуть виступати загальний ефект й обсяги окремих складових, які характеризують виробничий потенціал.

При здійсненні оцінювання ефективності виробничого потенціалу можуть бути використані різноманітні методики, що включають різноманітний набір методів діагностики. Загальна характеристика методик оцінки того, наскільки ефективно проводиться використання виробничого потенціалу, включає п'ять основних груп (рис. 1.5).

Рисунок 1.5 – Основні види методик оцінювання ефективності використання виробничого потенціалу (сформовано автором за [8])

1. Порівняльна оцінка застосування методів горизонтального, трендового, вертикального аналізу. Перевагою цієї методики є можливість оцінювання існуючих тенденцій і закономірностей, а до недоліків відноситься те, що вона вимагає зіставлення подібних підприємств, а також здійснення пошуку параметрів баз, які використовуються у процесі порівнянь.

2. Детермінована факторна оцінка включає: інтегральний, індексний, методи, а також методи логарифмування і пропорційного ділення. Вона відзначається відносною простотою використання, наявністю диференційованого підходу й можливістю виявлення впливу конкретних факторів на загальні результати.

Серед недоліків можна виділити деяку обмеженість наявних аналітичних можливостей, інформаційну недостатність і потребу врахування функціональних взаємозалежностей.

3. Стохастична факторна оцінка включає використання регресійного, дисперсійного, кореляційного та кластерного методів. Ця методика дозволяє забезпечити вплив кожного фактору на кінцевий результат, а також можливість обчислення нормативного результату. Недоліками можуть бути недостатність інформаційної бази, складність виявлення факторів, а також незадоволеність потреби у достатньому часовому ряді статистичних показників.

4. Експертна оцінка передбачає використання методів анкетування, Дельфі, відстороненого оцінювання тощо. Її переваги: залучення досвідчених експертів, урахування кількісних і якісних показників. Серед недоліків слід відмітити суб'єктивність оцінки різними експертами.

5. Діагностична оцінка включає застосування методів інтегральної, рангової, бальної оцінки, а також коефіцієнтний метод. Позитивні сторони даної методики – це використання різнойменних показників, а також наявність значної різноманітності бази порівнянь. Недоліками виступають суб'єктивність при виборі індикаторів, можливі проблеми їх відбору, а також умовність відображення реальних результатів [8].

Необхідно зауважити, що структурно-функціональні характеристики

потенціалу обумовлюються специфікою організації виробництва та особливостями формування можливостей розвитку конкретного підприємства.

Процес оцінювання ефективності практичного використання виробничого потенціалу має бути інтегрований у загальну цілісну систему управління, також має бути при цьому забезпечено його відповідність місії та цілям діяльності підприємства [8].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОВ «БІЛИЙ БЕРЕГ»

2.1 Загальна характеристика особливостей господарської діяльності товариства

Створення ТОВ «Білий берег» відбулося 26.04.2005 року. Воно було здійснене відділом Зборівської районної державної адміністрації, який відповідає за питання державної реєстрації підприємств. Засновником даного товариства виступило ТОВ «Зборівська птахофабрика». Заснування підприємства було здійснене згідно із законодавством України, зокрема, положеннями Цивільного й Господарського Кодексів України.

Підприємство здійснює свою роботу на підставі затвердженого статуту й законодавчо-нормативних актів нашої країни, ставлячи за мету отримання прибутку шляхом здійснення виробництва, придбання, переробки, реалізації тваринної та іншої сільськогосподарської продукції, зокрема, птиці, а також проведення інших видів діяльності.

Юридичною адресою ТОВ «Білий берег» є наступна: поштовий індекс 47201, вул. Куклинецька, 90, м. Зборів, Зборівський район Тернопільської області.

Досліджуване товариство здійснює свою роботу як юридична особа, володіючи:

- самостійним бухгалтерським балансом;
- кутовим штампом та печаткою, які містять найменування даного підприємства;
- бланками, товарним знаком та іншими реквізитами;
- поточними та іншими рахунками, відкритими в установах банків тощо.

Засновники ТОВ «Білий берег» не несуть ніякої відповідальності за зобов'язаннями товариства, а саме підприємство також не відповідає за зобов'язаннями, які є у його засновників.

Предметом діяльності даного товариства виступає:

- здійснення сільськогосподарського виробництва, а також реалізація сировини й товарної продукції;
- налагодження перероблення сільськогосподарської продукції, що виготовлена у господарстві, а також придбаної на стороні;
- розведення свійської птиці, здійснення її придбання, виробництва, налагодження переробки м'яса;
- здійснення оптової та роздрібною торгівлі товарами, що є придбаними або власного виробництва, налагодження комерційної (фірмової) і комісійної торгівлі, що здійснюється через власні або орендовані магазини, склади, кафе, ресторани та бари;
- налагодження оптової та роздрібною торгівлі, що здійснюється м'ясом, м'ясопродуктами, яйцями, а також живими тваринами;
- започаткування діяльності закладів громадського харчування, здійснення торгівельної діяльності у цій сфері;
- інші види діяльності, які є не заборонені діючим законодавством України.

У процесі здійснення окремих видів діяльності ТОВ «Білий берег» повинне отримувати спеціальні дозволи (сертифікати, ліцензії) у встановленому законодавством порядку. ТОВ «Білий берег» реалізує наступні види діяльності за КВЕД, які зображені на рис. 2.1.

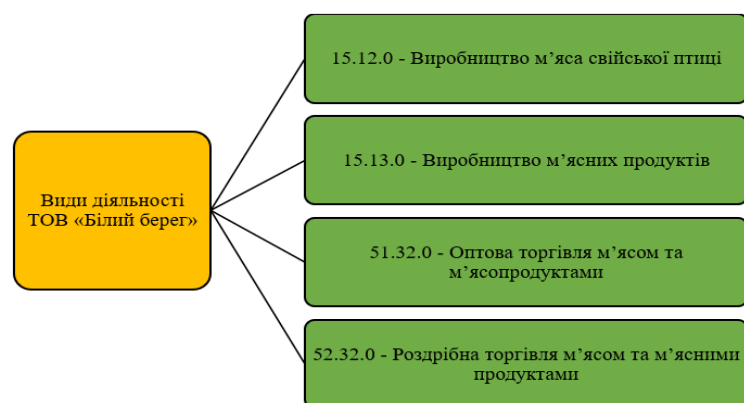

Рисунок 2.1 - Види діяльності ТОВ «Білий Берег» (за КВЕД)

Здійснення діяльності ТОВ «Білий берег», передбаченої статутом, реалізується шляхом:

- самостійного визначення власної внутрішньої організаційної структури;
- формування відокремлених підрозділів;
- визначення штатного розкладу, форм, систем, величини заробітної плати;
- володіння та користування землею, а також іншими природними ресурсами;
- набуття майна у випадках, що не заборонені законом;
- залучення до виконання робіт громадян, що не є працівниками ТОВ «Білий берег»;
- будівництва, набуття необхідного майна для здійснення його господарської діяльності;
- надання в оренду власних приміщень фізичним та юридичним особам;
- закупівлі товарів на території України, за її межами;
- користування кредитами банків, залучення на договірних умовах коштів інших юридичних, фізичних осіб тощо.

ТОВ «Білий берег» на договірній основі використовує працю громадян. Зауважимо, що трудова діяльність у даному товаристві здійснюється на базі укладених з ними трудових договорів згідно діючого законодавства України.

ТОВ «Білий берег» забезпечує своїм працівникам належні умови праці, належний рівень оплати праці, охорону праці, соціальні й економічні гарантії, у тому числі соціальне забезпечення, соціальне та медичне страхування згідно із чинним законодавством.

Трудовий колектив ТОВ «Білий берег» складається із громадян, що своєю працею залучаються до його діяльності на базі трудового договору. Чисельність працівників товариства станом на 1 січня 2023 року складала 62 особи.

Трудовим колективом ТОВ «Білий Берег» здійснюється:

- а) розгляд та затвердження проєкту колективного договору;

б) розгляд, вирішення питань самоврядування трудового колективу згідно із Статутом товариства;

в) визначення й затвердження порядку й переліку надання його працівникам соціальних пільг;

г) забезпечення матеріального й морального стимулювання продуктивності праці, прийняття заходів щодо заохочення винахідницької і раціоналізаторської діяльності.

Показники господарської діяльності ТОВ «Білий Берег» у динаміці за 2015-2017 рр. наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка фінансових показників виробничо-господарської діяльності ТОВ «Білий Берег» за 2021-2022 рр. (тис. грн.)

Показники	Значення показників		Відхилення	
	2021 р.	2022 р.	абсолютне (+, -)	%
Чистий дохід від реалізації продукції	128569,2	114432,8	-14136,4	-11,0
Інші операційні доходи	5218,7	178,2	-5040,5	-96,6
Інші доходи	3,1	3,6	0,5	16,1
Разом доходи	133791,0	114614,6	-19176,4	-14,3
Собівартість реалізованої продукції	115643,8	96969,5	-18674,3	-16,1
Інші операційні витрати	13 852,7	15 013,6	1160,9	8,4
Інші витрати	2323,5	1429,8	-893,7	-38,5
Разом витрати	131820,0	113412,9	-18407,1	-14,0
Фінансовий результат до оподаткування	1971,0	1201,7	-769,3	-39,0
Податок на прибуток	507,4	229,4	-278,0	-54,8
Чистий прибуток	1463,6	972,3	-491,3	-33,6

Згідно даних табл. 2.1, у 2022 році чистий дохід від реалізації продукції даного товариства зменшився на 14136,4 тис. грн., або на 11,0%. Слід зауважити, що дуже значним падінням відзначалася динаміка інших операційних доходів ТОВ «Білий Берег», сума яких впала до рівня попереднього року на 5040,5 тис. грн., або на 96,6%.

Інші доходи підприємства були незначними за своїми обсягами, вони дещо зросли у досліджуваному періоді (на 0,5 тис. грн., або на 16,1%). Внаслідок викладеної вище динаміки показників попередньо охарактеризованих показників, загальна величина доходів товариства зменшилася на 19176,4 тис. грн., або на 14,3%, що говорить про їх негативну зміну.

Собівартість реалізованої продукції також впала в аналізованому періоді. Її падіння було рівне 18674,3 тис. грн., або 16,1%. Отже, темпи зменшення затрат на виробництво і продаж продукції перевищували темпи падіння чистого доходу підприємства. Зроблений нами аналіз також показав, що у 2022 році величина інших операційних витрат зросла на 1160,9 тис. грн., або на 8,4%.

Зменшення суми інших витрат при цьому складало 893,7 тис. грн., або 38,5%. Разом сума витрат підприємства впала на 18407,1 тис. грн., або на -14,0%, що у свою чергу, вплинуло на величину фінансового результату до оподаткування. Даний показник у 2022 році збільшився на 769,3 тис. грн., або на 39,0%. Показник чистого прибутку характеризувався падінням величини в абсолютній сумі у розмірі 491,3 тис. грн., а у відносному значенні 33,6%, що є негативним. Отже, загалом у 2022 році спостерігався деякий спад фінансових результатів роботи, хоча підприємство і надалі працювало з отриманням прибутку.

ТОВ «Білий берег», забезпечуючи виробництво м'яса свійської птиці, а також пов'язані з цим інші види діяльності, формує і реалізує свій виробничий потенціал. Виробничий потенціал товариства характеризує наявні у нього виробничі можливості й внутрішні джерела, які можуть забезпечувати потреби його майбутнього розвитку, включаючи фінансові ресурси, які спрямовуються для досягнення поставлених економічних цілей.

Для забезпечення своєї діяльності підприємство використовує необхідні для цього активи. Їх загальна сума на кінець 2022 року становила 50686,6 тис. грн. Динаміку активів ТОВ «Білий Берег» протягом періоду, за який проводилося дослідження, ілюструє рис. 2.2.

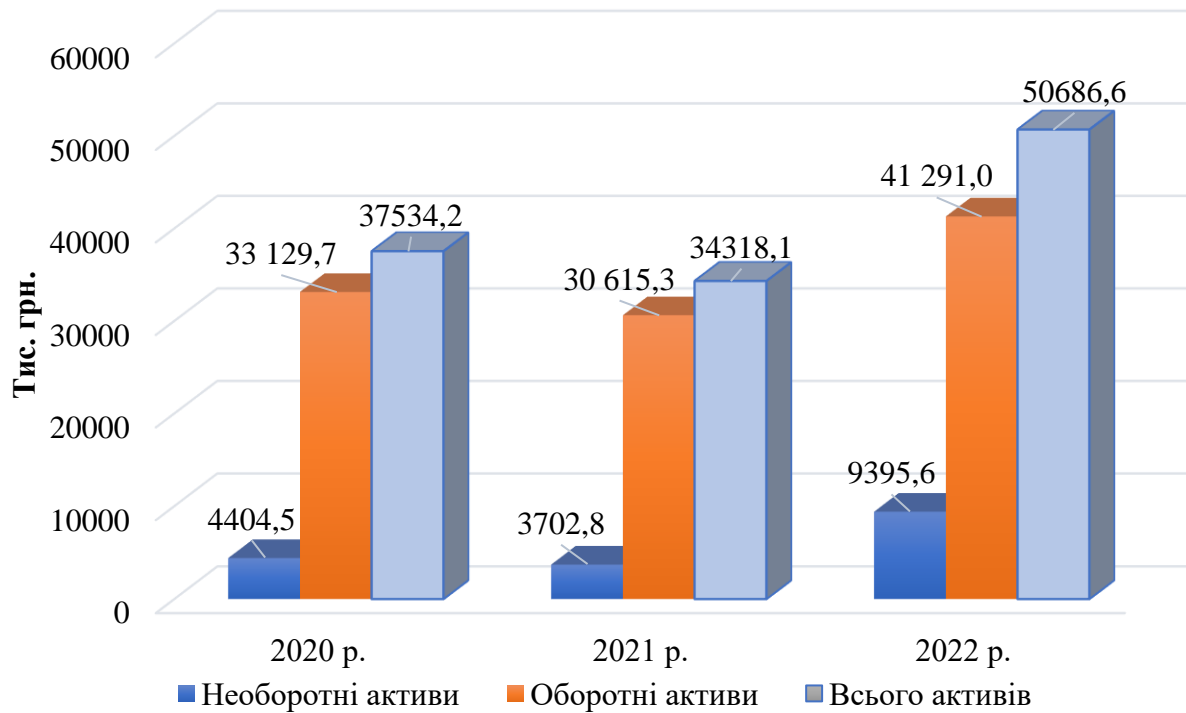

Рисунок 2.2 – Динаміка активів ТОВ «Білий Берег» у 2020-2022 рр.

Отже, протягом 2020-2022 років спостерігалися наступні тенденції у динаміці активів ТОВ «Білий Берег». Загальна сума активів у 2021 році зменшилася порівняно до попереднього року (на 701,7 тис. грн.), проте у 2022 році значно зросла (на 5692,8 тис. грн.).

Зауважимо, що в обсягах активів оборотні активи були переважаючими (у 2022 році - 41291,0 тис. грн.), тоді як необоротні активи у цьому періоді склали 9395,6 тис. грн.

2.2 Оцінка виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег»

Одним з важливих чинників формування виробничого потенціалу досліджуваного товариства є наявність та використання ним основних фондів. Проведемо аналіз динаміки основних фондів ТОВ «Білий Берег» за 2020 – 2022 роки на основі даних рис. 2.3.

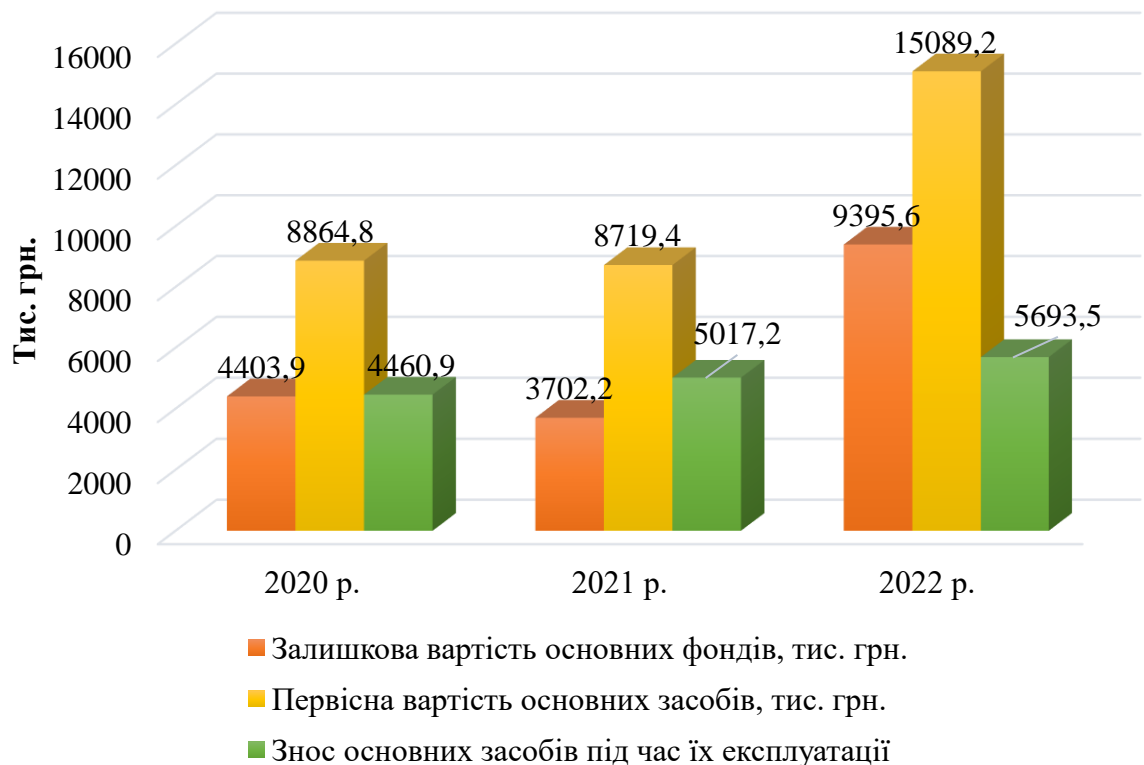

Рисунок 2.3 – Динаміка основних фондів ТОВ «Білий Берег» за 2020 – 2022 роки

Зображена на рис. 2.3 динаміка основних фондів ТОВ «Білий Берег» за 2020 – 2022 роки відображає наступні тенденції. У 2021 році до рівня 2020 року спостерігалось падіння первісної та залишкової вартостей основних засобів. Сума їх зношення у цей період зросла на 556,3 тис. грн., або на 12,8%. У 2022 році внаслідок введення у дію нових основних фондів їх первісна вартість збільшилася на 6269,8 тис. грн., або на 73,1%. Залишкова вартість за цей період зросла на 5693,4 тис. грн., або на 153,8%.

Слід відмітити, що збільшення первісної та залишкової вартості основних фондів є позитивним явищем, так як це створює передумови для подальшого нарощування виробничого потенціалу досліджуваного підприємства. Вартість зношення ОФ при цьому збільшилася на 676,3 тис. грн., або на 13,5%.

Динаміка показників оновлення, приросту та вибуття основних фондів ТОВ «Білий Берег» зображена графічно на рис. 2.4.

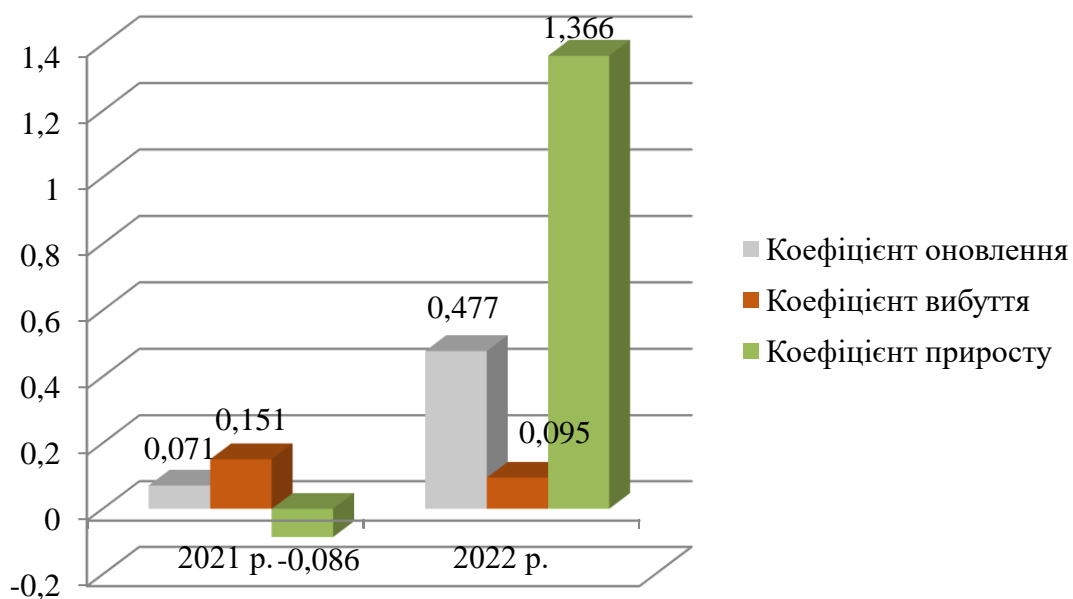

Рисунок 2.4 – Динаміка показників оновлення, приросту та вибуття основних фондів ТОВ «Білий Берег»

У процесі аналізування показників оновлення, приросту та вибуття основних фондів нами було виявлено, що у 2021 році коефіцієнт, що характеризує оновлення основних фондів, був значно менший від значення коефіцієнта вибуття (майже у два рази), що є негативним, оскільки введення у використання на виробництві нових основних фондів значно відставало від їх вибуття. Проте у 2022 році ситуація кардинально змінилася, так як коефіцієнт оновлення у цьому періоді зріс на 0,406, або у 5,7 разів. Отже, ТОВ «Білий Берег» значно інтенсивніше стало впроваджувати у виробничий процес нове устаткування, що дало змогу розширити виробничі потужності та удосконалити

технологічний процес виготовлення м'яса свійської птиці та супутніх операцій.

Коефіцієнт приросту основних фондів ТОВ «Білий Берег» у 2021 році приймав негативне значення (-0,086), проте у 2022 році вже складав 1,366, що є позитивним і говорить про нарощування виробничого потенціалу товариства.

Динаміку показників, що відображають ситуацію, наскільки ефективно ТОВ «Білий Берег» використовувало потенціал наявних у нього виробничих фондів у 2021-2022 роках, відображають дані рис. 2.5.

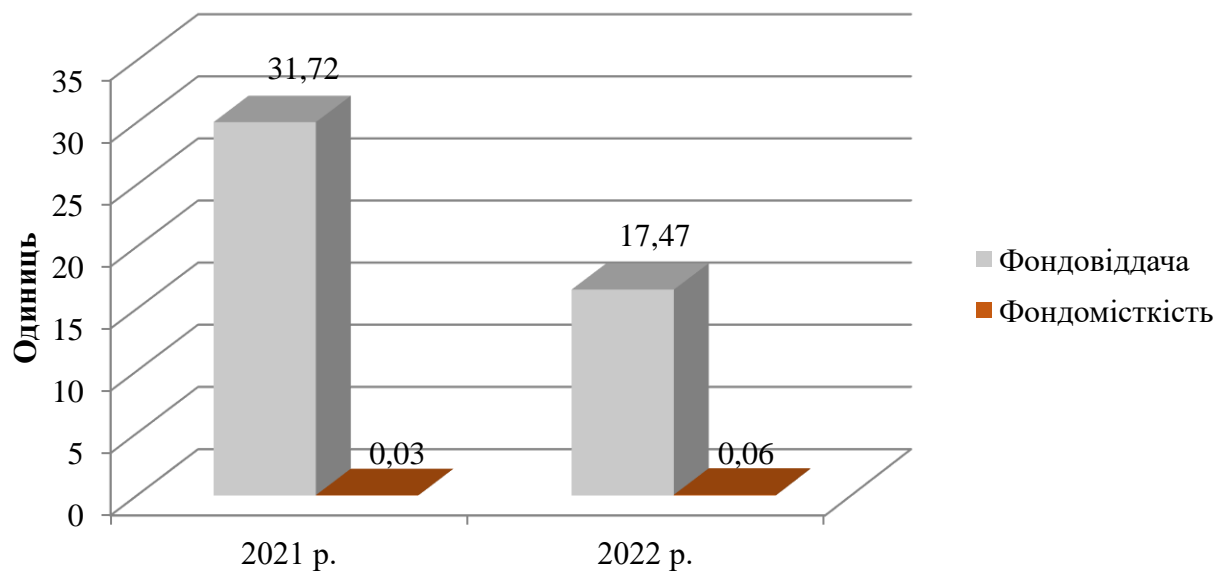

Рисунок 2.5 – Динаміка показників фондомісткості й фондovіддачі основних фондів ТОВ «Білий Берег» у 2021-2022 роках

За даними рис. 2.5, показники фондомісткості, що відображають значення величини вартості основних фондів, яка припадає на одиницю виробленої даним товариством продукції, зросли приблизно у два рази (з 0,03 до 0,06). Це в основному було викликано введенням у 2022 році значних обсягів основних фондів ТОВ «Білий Берег», що призвело до зростання їх середньорічної вартості. Показники фондovіддачі, що є оберненими до фондомісткості і характеризують обсяги випущеної продукції, які припадають на 1 грн. основних фондів, на досліджуваному підприємстві у 2022 році значно впали. Це було зумовлено не лише деяким падінням обсягів виробництва продукції, а й значним збільшенням

вартості основних фондів.

На формування виробничого потенціалу даного товариства також впливає наявність оборотних коштів підприємства, їх структура та ефективність використання. Структура оборотних активів ТОВ «Білий Берег» у 2021 р. наведена на рис. 2.6.

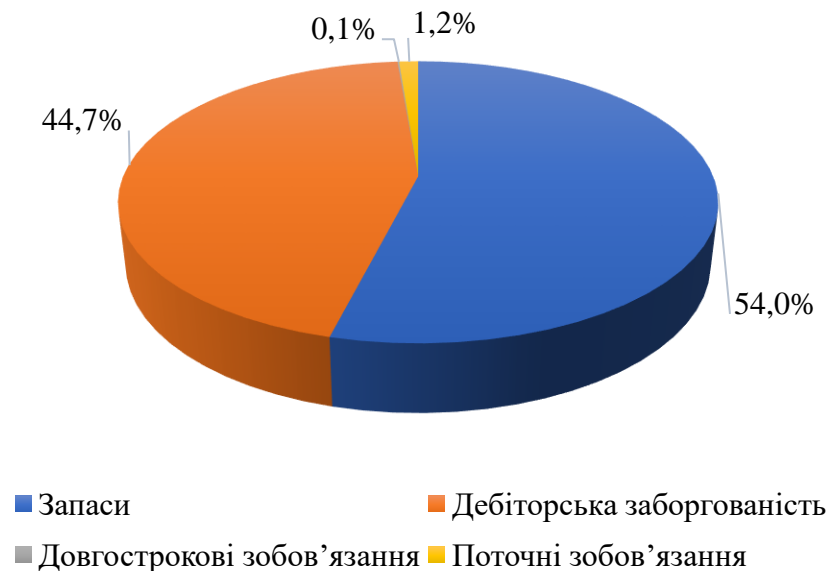

Рисунок 2.6 – Структура оборотних активів ТОВ «Білий Берег» у 2021 р.

Дані рис. 2.6 свідчать, що станом на кінець 2021 року найбільша частка активів, а саме 54%, припадала запаси. У грошовому вираженні їх величина становила 16 млн. 520,2 тис. грн. Те явище, що у складі оборотних активів ТОВ «Білий Берег» найвищу питому вагу займали виробничі запаси, пояснюється тим, що дане підприємство спеціалізується на вирощуванні курей бройлерів, і через високу концентрацію поголів'я це вимагає формування значних запасів кормів, необхідних утримання курей.

Значною у структурі оборотних активів підприємства була також частка дебіторської заборгованості – 44,7% (13 млн. 688,1 тис. грн.). Це зумовлено тим, що підприємство формує цю складову оборотного капіталу у процесі реалізації своєї продукції споживачам, надаючи можливість відстрочення оплати за

продукцію. Третю позицію у структурі оборотних активів ТОВ «Білий Берег» займали поточні зобов'язання, їх частка була рівна 1,2% (376,9 тис. грн.).

Частка грошових коштів ТОВ «Білий Берег» значно залежить від того економічного стану, у якому перебуває на певний момент дане аграрне підприємство, наявної кон'юнктури ринку.

Структура оборотних активів ТОВ «Білий Берег» у 2022 р. наведена на рис. 2.7.

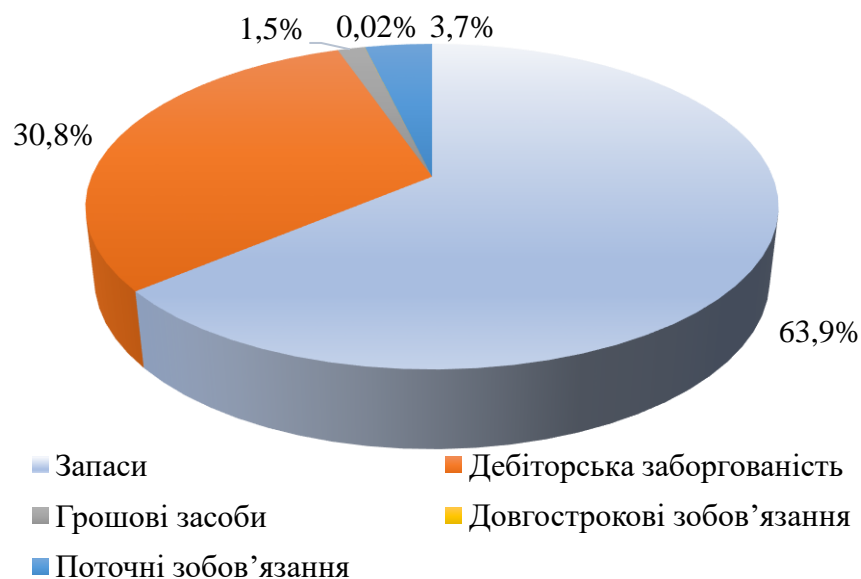

Рисунок 2.7 – Структура оборотних активів ТОВ «Білий Берег» у 2022 р.

Згідно даних рис. 2.7, у 2022 році запаси, як і раніше, займали переважуючу частку у структурі оборотних активів ТОВ «Білий Берег», причому вона ще більше зросла і становила 63,9%, а у грошовому вираженні - 16520,2 тис. грн. Частка дебіторської заборгованості, які перебували на другій позиції за своєю величиною, навпаки, зменшилася у звітному періоді на 13,9% і дорівнювала 30,8%. Частка поточних зобов'язань при цьому дещо зросла – з 1,2% до 3,7%. На грошові засоби у 2022 році припадало 1,5% від суми оборотних активів. Слід відмітити, що довгострокові зобов'язання займали незначну частку оборотних активів ТОВ «Білий Берег» протягом досліджуваного періоду.

Динаміку коефіцієнтів оборотності та завантаження, які відображають ефективність використання оборотних активів ТОВ «Білий Берег», можна простежити за даними, наведеними на рис. 2.8.

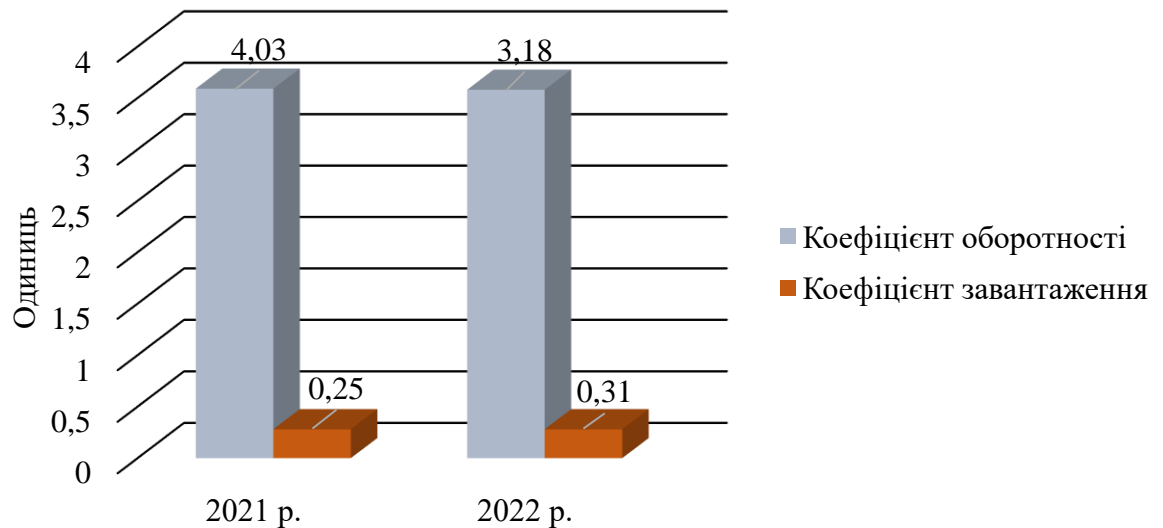

Рисунок 2.8 - Динаміка коефіцієнтів оборотності та завантаження оборотних активів ТОВ «Білий Берег» у 2021-2022 рр.

Згідно даних рис. 2.8, у 2022 році спостерігалось падіння значення коефіцієнта оборотності та зростання коефіцієнта завантаження оборотних активів ТОВ «Білий Берег». Це є негативним для роботи підприємства, оскільки свідчить про те, що кількість оборотів, які оборотні активи здійснюють протягом року, зменшилася з 4,03 у 2021 році до 3,18 у 2022 році. Відповідно це зумовило збільшення тривалості обороту даних активів з 89,3 дня ($360 \text{ днів} : 4,03$) до 113,2 днів ($360 : 3,18$), що є негативним у роботі даного товариства і говорить про погіршення використання його виробничого потенціалу.

Важлива роль у формуванні виробничого потенціалу підприємства належить його трудовому потенціалу. ТОВ «Білий Берег» володіє кваліфікованим персоналом, який забезпечує здійснення технологічного процесу виробництва та реалізації м'яса бройлерів, а також виконання необхідних управлінських функцій на підприємстві.

Дані, що описують наявність та використання потенціалу трудових ресурсів ТОВ «Білий Берег» у 2021-2022 рр., наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Наявність та використання потенціалу трудових ресурсів ТОВ «Білий Берег» у 2021-2022 рр.

Показники	Значення показників		Відхилення	
	2021 р.	2022 р.	абсолютне (+, -)	%
1. Річний обсяг виробленої продукції, тис. грн.	128569, 2	114432, 8	-14136,4	-11,0
2. Середньорічна кількість працівників, чол.	51	65	14	27,5
3. Відпрацьовано фактично за рік усіма працівниками, люд.-год.	102826, 0	129043, 2	26217,2	25,5
4. Виробіток за рік на одного працівника, тис. грн./чол. (р. 1/ р.2)	2521,0	1760,5	-760,5	-30,2
5. Трудомісткість продукції, люд.-год./тис. грн. (р.3/ р.2)	0,80	1,13	0,33	41,3
6. Нормативний річний фонд робочого часу усіх працівників, люд.-год.	101592, 0	129480, 0	27888,0	27,6
7. Відпрацьовано фактично за рік одним працівником, люд.-год.	2016,2	1985,3	-30,9	-1,5
8. Коефіцієнт використання фонду робочого часу (р. 3/ р.6)	1,01	1,99	0,02	2,0

Згідно даних табл. 2.2, на підприємстві у 2022 році порівняно з 2021 р. середньорічна кількість працівників зросла на 14 чол., або на 27,5%, що говорить про нарощування трудового потенціалу даного товариства. Фонд відпрацьовано

фактично за рік усіма працівниками робочого часу при цьому збільшився на 26217,2 люд.-год., або на 25,5%.

У зв'язку з падінням обсягів виробництва продукції та зростанням кількості працівників спостерігалось падіння виробітку за рік на одного працівника на 760,5 тис. грн./чол., (на 30,2%). Трудомісткість продукції при цьому зросла на 0,33 люд.-год./тис. грн., (на 41,3%).

Фонд робочого часу, який був відпрацьований фактично за рік одним працівником ТОВ «Білий Берег», скоротився на 30,9 люд.-год., або на 1,5%, а коефіцієнт використання фонду робочого часу при цьому зменшився на 0,02, що є негативним.

Отже, загалом ефективність використання трудових ресурсів ТОВ «Білий Берег» у 2021-2022 рр. знизилася.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТОВ «БІЛИЙ БЕРЕГ»

3.1 Пропозиції щодо нарощування виробничого потенціалу підприємства шляхом впровадження виробництва гранульованих добрив із курячого посліду

Задля нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег» вносимо пропозицію здійснити впровадження виробництва якісних гранульованих добрив із курячого посліду. Перевагою таких добрив виступає те, що вони містять мінімум вологи, а також максимум активних речовин. Гранули мають здатність зберігатися тривалий час, вони не потребують багато місця, і можуть бути використані у процесі їх використання для приготування настою курячого посліду.

Гранульований послід містить багато активних речовин, окрім органічних (азот, калій, фосфор, цинк та ін.). Дане добриво сприяє максимальному посиленню біологічних процесів у ґрунті, що створює передумови для формування якісного та високого врожаю сільськогосподарських культур. Слід також зауважити, що до корисних якостей добрива відноситься здатність підвищувати стресостійкість рослин. Завдяки цьому значно збільшується врожайність. Зазначимо, що унікальність курячого посліду у тому, що до його складу входить до 1,5-1,9 відсотка органічного азоту, тоді як коров'ячий гній містить лише до 0,5% азоту. Позитивним є і те, що вміст фосфору у цьому добриві у три рази перевищує інші види гною.

Гранульовані речовини у сухому вигляді можна додавати у посадкові лунки при здійсненні висадження розсади, квітів дерев, кущів. Широко також проводиться підживлення курячим послідом, для чого добриво розводиться у воді. Лінія для виробництва добрив із курячого посліду, яку пропонується придбати ТОВ «Білий Берег», зображена на рис. 3.1.

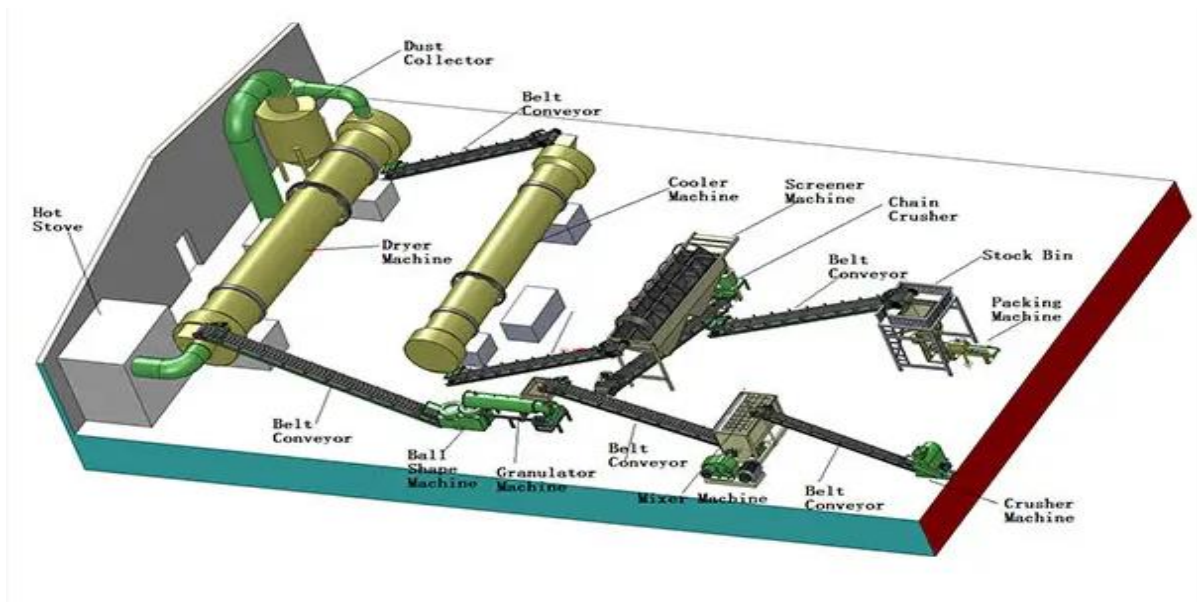

Рисунок 3.1 – Лінія для виробництва добрив із курячого посліду
(Tongda Fertilizer)

Курячий послід виступає високоякісним органічним добривом, що містить у своєму складі чистий азот, фосфору та калій. Також як сировина для переробки курячого посліду при використанні запропонованого нами обладнання можуть бути використані також й інші види пташиного посліду. Перед розливом необхідно розкласти курячий послід, після чого мають бути знищені паразити та їх яйця, які містяться у курячому посліді, та інші інфекційні агенти, після чого вони піддаються дезодоруванню у процесі їх розкладання.

Пропонований комплект обладнання лінії із виробництва органічних добрив включає наступні елементи: системи бродіння; сушіння; дезодоранту та системи видалення пилу; систему подрібнення; дозування компонентів добрива; змішування; грануляції; просіювання; пакування готової продукції.

Основні етапи запропонованого процесу виробництва органічних добрив із курячого посліду на ТОВ «Білий Берег» відображені на рис 3.2.

Рисунок 3.2 – Основні етапи пропонованого процесу виробництва органічних добрив із курячого посліду на ТОВ «Білий Берег»

Прогнозовані витрати на придбання лінії для виробництва добрив із курячого посліду (Tongda Fertilizer) складатимуть 2150,4 тис. грн. Із врахуванням того, що витрати на доставку лінії приймаємо на рівні 8% від її вартості, початкові витрати на проєкт становитимуть:

$$ПВл = 2150,4 + 2150,4 \times 0,08 = 2322,4 \text{ тис. грн.}$$

У процесі здійснення проектування технологічного процесу, який передбачає виробництво органічного добрива, виготовленого із курячого посліду, необхідно враховувати наступні аспекти:

- вибір ефективного композитного штаму та його технології розкидання;
- підбір передових технологій розгортання сировини, а також системи біологічного бродіння;
- вибір оптимальної технології досягнення спеціальної формули добрива. При цьому досягнення найкращої комбінації рецептури продукту повинна бути гнучким, розробленим відповідно до оптимальної технології спеціальної формули добрива;
- дотримання технології, яка передбачає контроль наявного вторинного забруднення;
- вибір та придбання комплексу технологічного обладнання для виробництва добрива.

Процес виробництва органічного добрива, що його планується здійснювати із курячого посліду, полягає в наступному.

Процес переробки курячого посліду вимагає наявності сировини для виготовлення органічних добрив (відходи тваринництва, побутові відходи, відходи бактерій тощо), яка буде піддаватися ферментації і після цього завантажуватися у машину для подрібнення напівмокрих матеріалів. Згодом здійснюється додавання таких елементів як азот, хлорид калію, фосфор, хлорид амонію тощо згідно з необхідним стандартам. Потім сировину перемішують блендером, після чого вона надходить у спеціальний механізм для гранулювання.

Після виходу сировина висушується; згодом просіюється через сито. Якісні продукти підлягають пакуванню; а продукти грануляції, що не відповідають вимогам, знову повертаються для їх повторної переробки.

Вибір правильного співставлення складу сировини відіграє вирішальне значення для успішного процесу виробництва органічних добрив. Як свідчить досвід, чим дрібніший матеріал, тим більша його в'язкість. Слід враховувати, що використання як надто малих частинок, так і частинок надмірно великого розміру здатні викликати проблеми у процесі виробництва.

Переваги гранульованого добрива, яке планується виробляти ТОВ «Білий Берег» із курячого посліду, наведено на рис. 3.3.

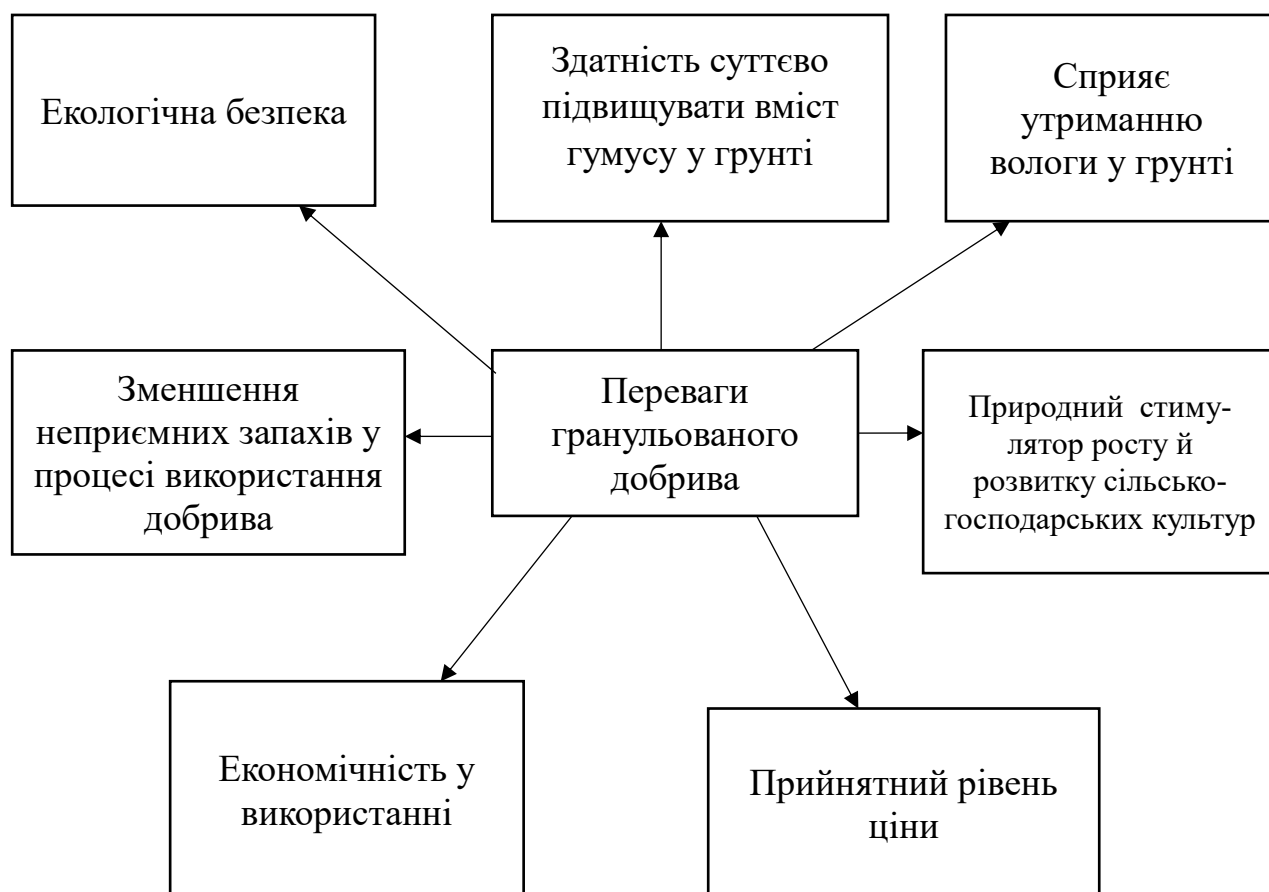

Рисунок 3.3 – Переваги гранульованого добрива, яке планується виробляти ТОВ «Білий Берег» із курячого посліду

Розглянемо склад добрива із курячого посліду, виробництво якого пропонуємо впровадити на ТОВ «Білий Берег». Дане добриво, як очікується, буде мати у своєму складі мікроелементи, які є дуже корисними для розвитку рослин:

- органічна речовина – 83,0%;
- азот - 5,2%;
- попіл – 4,2%;
- калій - 3,7%;
- фосфор - 3,9%.

В готовому продукті планується вміст вологи на рівні 7,5%.

У процесі виготовлення гранули добрива проходять спеціальну багатоступеневу обробку, завдяки чому досягається уникнення попадання у нього насіння бур'янів, шкідливих мікроорганізмів, яєць гельмінтів.

Для забезпечення виробництва гранульованих добрив ТОВ «Білий Берег» доцільно залучити чотирьох нових робітників. Ураховуючи, що середньомісячна заробітна плата одного працівника планується 11350 грн., знайдемо суму річних витрат на заробітну плату згідно даного проєкту (ВЗр.):

$$\text{ВЗл.} = 11350 \text{ грн.} \times 12 \text{ міс} \times 4 \text{ чол.} = 544800 \text{ грн.}$$

Ставка, яку підприємство сплачує у якості відрахувань на соціальні заходи (ЄСВ), дорівнює 22%. Тоді сума відрахувань (СЗл.) буде наступною:

$$\text{СЗл.} = 544800 \text{ грн.} \times 22\%/100\% = 120054 \text{ грн.}$$

Результати обчислення поточних витрат, які ТОВ «Білий Берег» необхідно вкласти на забезпечення річного обсягу виробництва гранульованих добрив, відображено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Прогнозовані річні поточні витрати ТОВ «Білий Берег» на забезпечення випуску гранульованих добрив

Елементи витрат	Сума, тис. грн.
Сировина	3357,2
Електроенергія	972,7
Витрати на оплату праці	544,8
Відрахування на соціальні заходи	120,1
Амортизація обладнання	464,5
Інші витрати	262,6
Всього виробничих витрат	5721,9
Збутові витрати	650,2
Всього витрат	6372,1

Як свідчать дані таблиці 3.1, прогнозована величина річних поточних витрат ТОВ «Білий Берег» на забезпечення випуску гранульованих добрив прогножуються у сумі 6372,1 тис. грн.

Ціна 1 кг гранульованих добрива основі з курячого посліду прогнозується у сумі 20 грн./кг.

Річний обсяг виробництва у натуральних одиницях – 368,75 т.

Тоді чистий дохід, який прогнозується отримати підприємством від випуску гранульованих добрив, складатиме:

$$\text{ЧДл.} = 20 \text{ грн./кг} \times 368750 \text{ кг} = 7375000 \text{ грн} = 7375,0 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок прогнозованої величини прибутку та грошового потоку ТОВ «Білий Берег» від проекту випуску гранульованих добрив показаний у табл. 3. При цьому грошовий потік був обчислений як сума амортизаційних відрахувань і річного прибутку.

Розрахунок очікуваних фінансових результатів ТОВ «Білий Берег» від реалізації проекту випуску гранульованих добрив відображений у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 - Розрахунок очікуваних фінансових результатів ТОВ «Білий Берег» від реалізації проєкту випуску гранульованих добрив

Показники	Сума, тис. грн.
Прогнозований обсяг річного чистого доходу	7375,0
Собівартість річного випуску продукції	6372,1
Прибуток до оподаткування	1002,9
Податок на прибуток	180,5
Чистий прибуток	822,4
Річна сума амортизації обладнання	464,5
Величина річного грошового потоку	1286,9

З даними табл. 3.2 видно, що величина річного прибутку, який очікується отримати ТОВ «Білий Берег» від реалізації проєкту випуску гранульованих добрив, буде становити 822,4 тис. грн. Величина річного грошового потоку при цьому буде рівна 1286,9 тис. грн.

Після цього знайдемо суму дисконтованих грошових потоків, які має принести запропонований проєкт при річній дисконтній ставці 20% річних. Для цього використаємо формулу теперішньої вартості грошей:

$$\begin{aligned} \text{ГПд.п.} = & 1286,9/(1+0,2)^1 + 1286,9/(1+0,2)^2 + 1286,9/(1+0,2)^3 + 1286,9/(1+0,2)^4 \\ & + 1286,9/(1+0,2)^5 = 3848,6 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

Розрахунок показників, що характеризують економічну віддачу даного проєкту, наведений у табл. 3.3.

Простий період окупності був розрахований нами як відношення суми початкових витрат даного проєкту (2322,4 тис. грн.) до величини річного грошового потоку (1286,9 тис. грн.), він складає 1,80 року (1 рік 10 міс.). При обчисленні дисконтованого періоду окупності вкладень нами враховувався фактор часу, тобто конкретні періоди, у яких планується отримувати грошові потоки.

Таблиця 3.3 – Показники оцінювання економічної віддачі проєкту виробництва гранульованих добрив із курячого посліду

№ п/п	Показник	Значення
2.	Період окупності простий	1 рік 10 міс.
3.	Період окупності дисконтований	2 роки 6 міс.
4.	Чиста теперішня вартість	1526,2 тис. грн.
5.	Індекс прибутковості	1,7
6.	Рентабельність продукції	12,9%

Аналізуючи дані табл. 3.3, приходимо до висновку, що розраховані нами простий та дисконтований періоди окупності є прийнятними, так як є значно меншими за запланований період реалізації проєкту - 5 років. Показник чистої теперішньої вартості, що визначений як абсолютна різниця між сумою дисконтованих грошових потоків, які повинен принести запропонований проєкт, та обсягом початкових витрат на його реалізацію, дорівнює 1526,2 тис. грн., що суттєво перевищує нульове значення і говорить про економічну доцільність запропонованого рішення. Значення індексу прибутковості, який дає інформацію щодо числового співвідношення між сумою дисконтованих грошових потоків запропонованого проєкту й обсягом його початкових витрат, більше за 1, що є позитивним. Прогнозований рівень рентабельності продукції - 12,9%, що є прийнятним для товариства.

Отже, реалізація проєкту виробництва гранульованих добрив із курячого посліду на ТОВ «Білий Берег» є економічно виправдано, вона сприятиме подальшому нарощуванню виробничого потенціалу цього підприємства.

3.2 Заходи з впровадження виробництва курячих чіпсів

Курячі чіпси є однією з найпопулярніших закусок у світі та в Україні. Вони використовуються для перекусу, їх беруть у дорогу при здійсненні далеких поїздок, туристичних походів тощо. М'ясні слайси здатні приваблювати своїм ароматом та насиченим смаком, а також характерною текстурою м'яса.

Розглянемо технологічний процес приготування чіпсів. Основний інгредієнт (куряче філе) має бути свіжим і зручним для здійснення його нарізування. Спочатку необхідно з курячого м'яса видалити плівку й жир. Згодом його промивають, після чого обсушують.

Для полегшення проходження подальшої обробки філе доцільно дещо підморозити. Наступним етапом є нарізання курячого філе тонкими пластинками, що мають однакову товщину (від 5 до 10 мм). Процес нарізання здійснюється поперек волокон.

В окремій місткості проводиться змішування соєвого соусу, сушеного часнику, перцю, паприки, олії, лимонного соку, цукру та солі. Усе перемішується.

Куряче філе заливається цим маринадом, усі компоненти добре перемішуються. М'ясо маринується у холодильнику у закритій посудині близько 10-12 годин. Після цього маринад зливається, а слайси рівномірно розподіляються на лотки сушарки. Сушіння відбувається при температурі 70 градусів, його тривалість - 6 годин. Процес сушіння м'яса створює передумови для збереження продукту, що забезпечується протягом тривалого періоду. Завдяки видаленню вологи із курячого філе суттєво збільшується тривалість його зберігання.

При здійсненні вибору виробничого обладнання особливу увагу необхідно приділяти показникам його гігієнічності, безпеки, функціональності, а також ергономічності. ТОВ «Білий Берег» доцільно проводити вибір такого обладнання для виробництва курячих чіпсів, що характеризується виготовленням функціональних елементів із нержавіючої сталі, яка відповідає стандартам якості та санітарним нормам. Адже нержавіюча сталь є тим матеріалом, що відзначається стійкістю до агресивних хімічних речовин і корозії.

Основні етапи пропонованого нами процесу виробництва курячих чіпсів ТОВ «Білий Берег» показано на рис. 3.4.

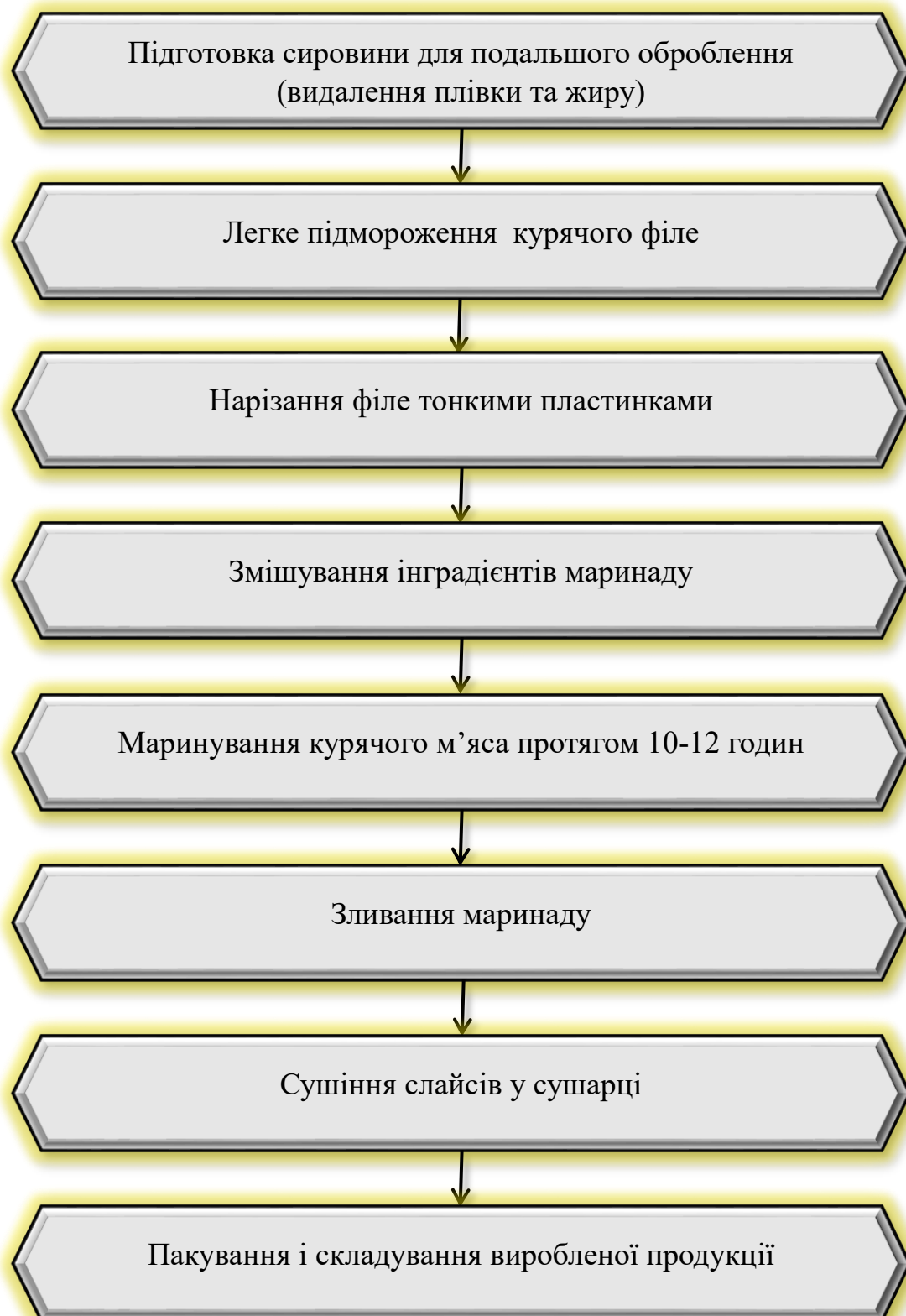

Рисунок 3.4 – Основні етапи пропонованого процесу впровадження ТОВ «Білий Берег» виробництва курячих чіпсів

Перелік виробничого обладнання, яке необхідно придбати підприємству для впровадження виробництва курячих слайсів, а також затрати, необхідні на його придбання, відображено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Розрахунок витрат на закупівлю обладнання для впровадження виробництва курячих слайсів на ТОВ «Білий Берег»

Найменування	Кількість обладнання	Ціна, грн.	Затрати на придбання, грн.
1. М'ясорубка слайсер промислова	1	55230	82845
2. Камера холодильна	1	163600	245400
3. Сушарка Tekhniko	1	146800	220200
4. Стіл із мийкою з нержавіючої сталі	2	15080	45240
5. Інше кухонне обладнання та інструмент		17200	25800
Всього			619485

Згідно даних, наведених у табл. 3.4, витрати на закупівлю виробничого обладнання для впровадження виробництва курячих слайсів становитимуть 619485 грн. Витрати на доставку даного обладнання плануємо на рівні 8% від затрат на його закупівлю. Тоді загальна сума витрат із врахуванням витрат на транспортування обладнання буде наступною:

$$619,5 + 619,5 \times 0,08 = 669,0 \text{ тис. грн.}$$

Окрім забезпечення виробничих потреб ТОВ «Білий Берег» в обладнанні для випуску курячих слайсів, даному підприємству необхідно провести ремонт

приміщення, у якому будуть розміщені дані виробничі потужності. Затрати ТОВ «Білий Берег» на дані цілі плануються у сумі 410,0 тис. грн.

Розрахунок загальних початкових витрат, які пов'язані із впровадженням виробництва курячих слайсів даним товариством, відображений у табл. 3.5.

Таблиця 3.5 - Розрахунок початкових витрат проекту впровадження виробництва курячих слайсів ТОВ «Білий Берег»

Найменування витрат	Сума, грн.
1. Витрати на закупівлю обладнання	619,5
2. Доставка обладнання	49,5
3. Ремонт виробничого приміщення	410,0
Разом початкових витрат	1079,2

Отже, загальні початкові витрати, пов'язані із впровадженням нового обладнання, призначеного для виробництва курячих слайсів на ТОВ «Білий Берег», рівні 1079,2 тис. грн.

У табл. 3.6 відображено рецептуру, згідно з якою планується здійснювати виготовлення курячих слайсів на ТОВ «Білий Берег».

Таблиця 3.6 – Пропонована рецептура виробництва курячих слайсів на ТОВ «Білий Берег»

Вид сировини	Одиниця виміру	Витрати сировини
1. Куряче філе	кг	100,00
2. Соевий соус	л	5,50
3. Часник сушений	кг	0,30
4. Перець чорний мелений	кг	0,23
5. Лимонний сік	л	6,20
6. Паприка	кг	0,18
7. Цукор	кг	0,40
8. Сіль	кг	0,70
9. Олія	л	6,00

Річний обсяг виробництва курячих чіпсів, який планується забезпечити на підприємстві, враховуючи при цьому продуктивність виробничого обладнання, складатиме 7179,1 кг продукції. Ціна реалізації курячих слайсів ТОВ «Білий Берег» прогнозується в середньому на рівні 450 грн./кг. Тоді прогнозований чистий дохід ТОВ «Білий Берег» від реалізації споживачам вироблених курячих слайсів (ЧД к.с.) становитиме:

$$\text{ЧД к.с.} = 7179,1 \times 450 \text{ грн./кг} = 3230595 \text{ грн.}$$

Отже, прогнозований чистий дохід від реалізації вироблених курячих слайсів приблизно складатиме 3230,5 тис. грн.

Розрахунок очікуваних річних результатів ТОВ «Білий Берег» від впровадження виробництва курячих слайсів містить табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Розрахунок очікуваних річних фінансових результатів ТОВ «Білий Берег» від впровадження виробництва курячих слайсів

Показники	Сума, тис. грн.
1. Прогнозований обсяг чистого доходу	3230,6
2. Собівартість випуску продукції	2889,2
3. Прибуток до оподаткування	341,4
4. Податок на прибуток	46,7
5. Чистий прибуток	294,7
6. Річна сума амортизації	215,9
7. Сума грошового потоку	510,6

За даними таблиці 3.7, очікуваний річний чистий прибуток ТОВ «Білий Берег» від впровадження виробництва курячих слайсів буде рівний 294,7 тис. грн., а сума річного грошового потоку становитиме 510,6 тис. грн.

Наступний етап економічного обґрунтування запропонованого нами проекту – це знаходження суми його дисконтованих грошових потоків (ГПк.сл.), дисконтна ставка даного проекту при цьому приймається 20% річних.

$$\text{ГПк.сл.} = 510,6/(1+0,2)^1 + 510,6/(1+0,2)^2 + 510,6/(1+0,2)^3 + 510,6/(1+0,2)^4 + 510,6/(1+0,2)^5 = 425,5 + 354,6 + 295,5 + 246,2 + 205,2 = 1527,0 \text{ тис. грн.}$$

Згідно даних, наведених у табл. 3.7, сумарна величина дисконтованих грошових потоків цього проекту складає 1527,0 тис. грн.

Розрахунок показників, що характеризують економічну віддачу проекту виробництва курячих слайсів на ТОВ «Білий Берег», наведений у табл. 3.3.

Таблиця 3.8 – Показники оцінювання економічної віддачі проекту впровадження на ТОВ «Білий Берег» виробництва курячих слайсів

№ п/п	Показник	Значення показника
1.	Сума дисконтованих грошових потоків	1527,0 тис. грн.
2.	Рентабельність продукції	10,2%
3.	Простий період окупності	2 роки 1 міс.
4.	Дисконтований період окупності	3 роки
5.	Чиста теперішня вартість	447,8 тис. грн.
6.	Індекс прибутковості	1,41

Згідно даних табл. 3.8, сума дисконтованих грошових потоків за час реалізації проекту (5 років) становить 1527,0 тис. грн. Прогнозний рівень рентабельності продукції - 10,2%, що є прийнятним для товариства. Простий період окупності проекту - 2 роки 1 міс., а дисконтований - 3 роки, що є задовільним. Сума чистої теперішньої вартості цього проекту становить 447,8 тис. грн., що значно більше від нуля, а показник індексу прибутковості дорівнює 1,44, (більше одиниці). Отже, вище обчислені показники свідчать про економічну

вигідність проєкту впровадження на ТОВ «Білий Берег» виробництва курячих слайсів та доцільність його практичної реалізації.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Надзвичайні ситуації екологічного характеру

Надзвичайна екологічна ситуація – це така надзвичайна ситуація, при якій на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави. До таких змін належать втрата, виснаження чи знищення окремих природних комплексів та ресурсів внаслідок надмірного забруднення довкілля, руйнівного впливу стихійних сил природи та інших факторів, що обмежують або виключають можливість життєдіяльності людини та проведення господарської діяльності в цих умовах.

Зона надзвичайної екологічної ситуації - окрема місцевість України, на якій виникла надзвичайна екологічна ситуація. Правовий режим зазначеної зони - це особливий правовий режим, який може тимчасово запроваджуватися в окремих місцевостях у разі виникнення надзвичайних екологічних ситуацій і спрямовується на попередження людських і матеріальних втрат, відвернення загрози життю і здоров'ю громадян, а також усунення негативних наслідків надзвичайної екологічної ситуації.

Зони надзвичайної екологічної ситуації - офіційно оголошені території, на яких вони склалися. У рішенні компетентного державного органу про оголошення відповідної зони екологічно небезпечною має бути зазначено ступінь небезпеки й показаний вид зони.

Класифікація цих зон, їх статус і правові наслідки, що випливають із факту віднесення територій до встановлених категорій, у тому числі стосовно компенсацій і пільг громадянам, що мешкають або перебувають тимчасово у їх межах, визначається законодавством України. Така класифікація проводиться за різноманітними ознаками: джерелами виникнення, наслідками, масштабами, ступенем небезпеки, залежно від причин виникнення тощо. До класифікаційних

ознак надзвичайних ситуацій законодавець відносить: опис ознаки (короткий опис ситуації, випадку, події, пригоди, аварії, явища); одиницю виміру показника ознаки; порогове значення показника ознаки тощо.

Для забезпечення організації взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій у процесі вирішення питань, пов'язаних з надзвичайними екологічними ситуаціями та ліквідацією їх наслідків, законодавством здійснюється класифікація за їх рівнями: державного, регіонального, місцевого або об'єктового рівня. Для визначення рівня НЕС встановлюються такі критерії: територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; кількість людей, які постраждали або умови життєдіяльності яких було порушено внаслідок надзвичайної ситуації; розмір заподіяних (очікуваних) збитків.

Класифікація зон надзвичайних екологічних ситуацій можлива на підставі різних критеріїв. Зокрема, в залежності від причин походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних екологічних ситуацій, можна виділяти:

- а) надзвичайні екологічні ситуації техногенного характеру (транспортні, виробничі аварії, пожежі тощо);
- б) надзвичайні екологічні ситуації природного характеру (дія природних стихійних сил -- землетруси, повені);
- в) надзвичайні екологічні ситуації соціально-політичного характеру (терористичні акти);
- г) надзвичайні екологічні ситуації військового характеру.

Перелік всіх надзвичайних ситуацій, визначених у відповідних законодавчих актах Верховною Радою України, згрупованих за ознаками належності до названих типів надзвичайних ситуацій, міститься в Державному класифікаторі надзвичайних ситуацій.

За наслідками НЕС можна класифікувати на незворотні, тривалі, тимчасові й суттєві. Масштаби наслідків НЕС визначаються на основі експертної оцінки,

прогнозу або результатів модельних експериментів, проведених кваліфікованими експертами.

Отже, як ми вже вище відмітили, ЧС екологічного характеру, передусім, пов'язані із змінами стану суші, атмосфери, гідросфери і біосфери. І характеристикою цих ЧС є катастрофічні просадки, виснаження і забруднення водних ресурсів, недостача кисня, зникнення видів тваринних, рослин і так далі. Перед тим як перерахувати основні причини виникнення ЧС екологічного характеру необхідно дати визначення самої екологічною бід. Екологічна біда - це ЧС, викликане зміною під дією антропогенних чинників стану суші, атмосфери, гідросфери і біосфери, і що полягає у вияві різкого негативного впливу цих змін на здоров'ї людей, їх духовну сферу, середовище мешкання, економіку або генофонд.

Щоб зрозуміти і вирішити проблему екологічних бід, необхідно вивчити суть забруднення навколишнього середовища. Забруднення - це процес негативної видозміни навколишнього середовища (повітря, води, ґрунту), шляхом її отруєнні речовинами, які загрожують життю живих організмів. А забруднювач - це будь-який фізична особа, хімічна або біологічний речовина, що попадають в довкілля. За походженням забруднення ділять на природні, викликані природними, і антропогенне, пов'язані з діяльністю людини. У цей час все більша частка в забрудненні навколишнього середовища доводиться на антропогенне забруднення. Їх поділяють на локальні і глобальні.

Локальні забруднення пов'язані з містами і регіонами, а глобальні забруднення впливають загалом на Землі і розповсюджуються на величезні відстані. Антропогенне забруднення атмосфери посилюється в зв'язку з тим, що шкідливі речовини з неї попадають в ґрунт, водоймища, а потім знов поступають в атмосферу.

До фізичних забруднень відносять: теплові, світлові, шумові, електромагнітні і інші відходи. Сьогодні забруднення навколишнього середовища різними радіоактивними відходами (РАО) також стає серйозною глобальною екологічною проблемою. А біологічні забруднення в основному є

слідством розмноження мікроорганізмів і антропогенної діяльності, як теплоенергетика, промисловість, транспорт, дії збройних сил і інші. Велика кількість забруднень поступає в атмосферу при виробництві будівельних матеріалів.

Нераціональне природокористування, забруднення навколишнього середовища даного типу приводять до появи екологічної небезпеки і виникнення надзвичайних ситуацій екологічного характеру.

4.2 Особливості безпеки праці під час вантажно-розвантажувальних робіт

Для безпечного виконання вантажно-розвантажувальних робіт слід дотримуватися відповідних вимог правил, які затверджені українським законодавством в сфері безпеки та охорони праці. Правила охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт, затверджені наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України 19 січня 2015 року № 21, поширюються на всіх суб'єктів господарювання (роботодавців та працівників) незалежно від форм власності та організаційно-правової форми, які в процесі своєї діяльності виконують:

- вантажно-розвантажувальні роботи;
- навантаження (розвантаження);
- вивантаження.

Для організації безпечного виконання вантажно-розвантажувальних робіт на підприємстві, роботодавцеві потрібно дотримуватися наступних вимог:

- створити службу охорони праці (відповідно до вимог законодавства);
- організувати опрацювання і затвердити нормативні акти про охорону праці, що діють на підприємстві;
- розробити та затвердити інструкції з охорони праці; забезпечити проведення попереднього та періодичних медичних оглядів; розробити і затвердити перелік робіт з підвищеною небезпекою;

- організувати проведення атестації робочих місць за умовами праці;
- одержати дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки;

- забезпечити працівників спецодягом, спеціальним взуттям та іншими ЗІЗ.

Вантажно-розвантажувальні роботи можна виконувати на підприємстві у випадку дотримання й інших вимог щодо безпеки та охорони праці:

- розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві здійснюються відповідно до вимог законодавства;

- забороняється залучення жінок до робіт, визначених у Переліку важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок;

- піднімання та переміщення важких речей жінками необхідно здійснювати з дотриманням Граничних норм підймання і переміщення важких речей жінками, що встановлені нормативними документами;

- забороняється залучення неповнолітніх до робіт, визначених законодавством;

- підймання та переміщення важких речей неповнолітніми необхідно здійснювати з дотриманням вимог відповідних нормативних актів;

- засоби індивідуального захисту працівників повинні відповідати вимогам законодавств, працівники повинні бути забезпечені спецодягом, спецвзуттям та іншими ЗІЗ. Не допускаються до роботи працівники без відповідних ЗІЗ;

- навчання і перевірка знань з питань охорони праці посадових осіб та працівників повинні проводитися відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.

Створення безпечних умов праці при вантажно-розвантажувальних роботах відбувається з урахування наступних вимог Правил:

- роботодавець повинен забезпечити відповідний санітарно-гігієнічний стан виробничих приміщень;

- під час організації та ведення технологічних процесів, пов'язаних із застосуванням шкідливих речовин, необхідно дотримуватися правил, що затверджені нормативними актами з цього питання;

- необхідно створити відповідний мікроклімат у виробничих приміщеннях;

- природне та штучне освітлення на робочих місцях повинно відповідати вимогам законодавства; до експлуатації допускаються справне устаткування, механізми або пристрої, що відповідають вимогам безпеки;

- роботи по очищенню цистерн повинні виконувати не менше ніж три працівники, один із яких перебуває в цистерні, а двоє працівників, що спостерігають за виконанням роботи (спостерігачі), повинні перебувати поза цистерною. Між спостерігачами і працівником у цистерні повинен бути встановлений переговорний зв'язок або визначені сигнали, які передаються за допомогою страхувального каната (мотузки), що забезпечує підйом працівника нагору на його вимогу;

- навантаження (розвантаження) балонів з горючими газами, а також легкозаймистих рідин, речовин і матеріалів, здатних накопичувати на своїй поверхні заряди статичної електрики, та в спецвзутті, підбитому металевими (крім латунних) цвяхами або підковами.

Варто зауважити, що Правила містять вичерпний перелік вимог щодо безпеки та охорони праці при виконанні відповідних робіт: до місць проведення вантажно-розвантажувальних робіт, території підприємства, виробничих будівель і споруд; до застосування і розміщення підйимально-транспортного устаткування, механізмів, пристосувань та огорожень, організації робочих місць; безпеки до транспортування вантажів, до внутрішньозаводського й цехового транспорту; до транспортування вантажів колісними та гусеничними тракторами; до транспортування вантажів авто- і електронавантажувачами; до транспортування вантажів підлоговими рейковими передатними електровізками; транспортування матеріалів, напівфабрикатів і готової продукції на підприємствах, в організаціях поліграфічної промисловості і книжкової торгівлі.

Окремим розділом Правил містяться вимоги щодо безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт (НРР), які, в свою чергу, регламентують безпечне виконання цих робіт в різних умовах:

- вимоги безпеки до процесів проведення вантажно-розвантажувальних робіт;
- при роботі із небезпечними вантажами;
- НРР балонів зі стислими, зрідженими і розчиненими під тиском газами;
- НРР легкозаймистих рідин, речовин і матеріалів, речовин з окислювальними властивостями та органічних перекисів;
- НРР їдких і корозійних речовин;
- НРР навальних і сипучих вантажів;
- НРР тарно-штучних вантажів;
- НРР негабаритів, великовагових і довгомірних вантажів;
- НРР мінераловозів, полімеровозів, апатитовозів і содовозів;
- НРР зерна і продуктів його переробки;
- НРР круглого лісу і пиломатеріалів; вимоги безпеки під час роботи на вантажопідіймальних машинах і устаткуванні;
- вимоги безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт немеханізованим способом; роботи вантажно-розвантажувальні з авіаційними контейнерами і піддонами.

Для керування та обслуговування стрілових самохідних кранів роботодавець повинен призначити кранівників, які мають посвідчення на право керування краном даного типу.

Керування автомобільним краном може бути доручено шоферу після його навчання та атестації в кваліфікаційній комісії. Навчання та атестація зазначених працівників проводиться в порядку, встановленому законодавством.

На кожній ділянці робіт вантажопідіймальних кранів для обв'язування, зачіплювання або підвішування вантажів роботодавець повинен призначити стропальників із числа працівників, які досягли 18 років та пройшли навчання в установленому порядку.

ВИСНОВКИ

ТОВ «Білий Берег» спеціалізується на виробництві м'яса свійської птиці та м'ясних продуктів, а також здійсненні гуртової та роздрібною торгівлі даними видами продукції. У 2022 році спостерігалось зменшення чистого доходу від реалізації продукції товариства на 14136,4 тис. грн., або на 11,0%. Загальна величина доходів товариства зменшилася на 19176,4 тис. грн., або на 14,3%, що говорить про негативну зміну цього показника. Собівартість реалізованої продукції також впала в аналізованому періоді. Показник чистого прибутку характеризувався падінням величини в абсолютній сумі у розмірі 491,3 тис. грн., а у відносному значенні 33,6%, що є негативним. Отже, загалом у 2022 році спостерігалось деякий спад фінансових результатів роботи, хоча підприємство і надалі працювало прибутково. Загальна сума активів у 2021 році зменшилася порівняно до попереднього року (на 701,7 тис. грн.), проте у 2022 році значно зросла (на 5692,8 тис. грн.).

У 2022 році спостережувалося збільшення первісної та залишкової вартості основних фондів, що є позитивним явищем, так як створює передумови для подальшого нарощування виробничого потенціалу досліджуваного підприємства. Вартість зношення ОФ при цьому збільшилася на 676,3 тис. грн., або на 13,5%.

У 2022 році ТОВ «Білий Берег» значно інтенсивніше стало впроваджувати у виробничий процес нові основні фонди, що дало змогу розширити виробничі потужності та удосконалити технологічний процес виготовлення м'яса свійської птиці та супутніх виробничих операцій. Значення показника фондомісткості ТОВ «Білий Берег» у 2022 році зросло приблизно у два рази, а показники фондівіддачі, навпаки, значно впали. У 2022 році спостерігалось падіння значення коефіцієнта оборотності та зростання коефіцієнта завантаження

оборотних активів ТОВ «Білий Берег», що є негативним для роботи підприємства.

Середньорічна кількість працівників у 2022 році зросла на 14 чол., або на 27,5%, що говорить про нарощування трудового потенціалу даного товариства. Фонд відпрацьовано фактично за рік усіма працівниками робочого часу при цьому збільшився на 26217,2 люд.-год., або на 25,5%. Проте у зв'язку з падінням обсягів виробництва продукції та зростанням кількості працівників спостерігалось падіння виробітку за рік на одного працівника на 760,5 тис. грн./чол., (на 30,2%). Трудомісткість продукції при цьому збільшення, що є негативним.

Задля нарощування виробничого потенціалу ТОВ «Білий Берег» вносимо пропозицію здійснити впровадження виробництва якісних гранульованих добрив із курячого посліду. Розраховані нами простий та дисконтований періоди окупності є прийнятними, так як є значно меншими за запланований період реалізації проекту - 5 років. Показник чистої теперішньої вартості дорівнює 1526,2 тис. грн., що суттєво перевищує нульове значення і говорить про економічну доцільність запропонованого рішення. Значення індексу прибутковості більше за 1, що є позитивним. Прогнозований рівень рентабельності продукції - 12,9%, що є прийнятним для товариства. Отже, реалізація проекту виробництва гранульованих добрив із курячого посліду на ТОВ «Білий Берег» є економічно виправдано, і він буде сприяти подальшому нарощуванню виробничого потенціалу цього підприємства.

Пропонуємо також впровадити на підприємстві виробництво курячих чіпсів. Сума прогнозованих дисконтованих грошових потоків за час реалізації даного проекту становить 1527,0 тис. грн. Прогнозний рівень рентабельності продукції - 10,2%, що є прийнятним для товариства. Простий період окупності проекту - 2 роки 1 міс., а дисконтований - 3 роки, що є також прийнятним. Сума чистої теперішньої вартості цього проекту становить 447,8 тис. грн., що значно більше від нуля, а показник індексу прибутковості дорівнює 1,44, (більше

одиниці). Отже, вище обчислені показники свідчать про економічну вигідність проєкту впровадження на ТОВ «Білий Берег» виробництва курячих слайсів та доцільність його практичної реалізації.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Карась Ю. М. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2032/1961/>
2. Левченко Ю.Г., Ратушняк Ю.Ю. Теоретичні основи формування та використання виробничого потенціалу підприємства. *Молодий вчений*. 2018. №12 (64). С. 623-626. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/download/3388/3349/>
3. Квасницька Р., Тарасюк М. Структуризація потенціалу підприємства. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2017. № 1.- С. 73–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2017_1_7
4. Жук Є. О. Виробничий потенціал як фактор розвитку підприємства за умов невизначеності. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(3). С. 207-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_46
5. Галушак О.Я., Галушак М.П. Оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Соціально-економічні проблеми і держава: збірник наукових праць*. 2009. №1 (2). С.47-57.
6. Приб К.А., Патица Н.І. *Діагностика в системі управління: навч. посібник*. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 432 с.
7. Боровська А.О. Виробничий потенціал: поняття, склад, структура та оцінка для промислових підприємств. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/522.pdf>
8. Хринюк О. С., Гримашевич Т. І. Оцінка ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6233>
9. Олійник Т. І., Косенко А. О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8352>

10. Захаренко М.М. Теоретичні засади управління виробничим потенціалом підприємства. *Агросвіт*. 2018. № 23. С.59-65.

11. Кобрин Л.Й. Застосування інструментів управління виробничим потенціалом з метою підвищення результативності діяльності підприємства. *Наукові записки*. 2019. №1 (58). С. 132-138.

12. Круш П.В., Бойко Т.О. Система управління виробничим потенціалом підприємства в сучасних умовах. *Підприємництво та інновації*. 2015. №1. С. 75-83.

13. Кузьменко Л.В. Формування виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства. *Економіка та управління підприємствами*. 2015. №2. С. 205-211.

14. Кужда Т.І., Галушак М.П. Оцінювання соціально-економічних факторів інноваційного розвитку підприємства на основі прогнозування з інтервалом довіри. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 2. 102-108.

15. Остапенко Т.В. Виробничий потенціал підприємств АПК: поняття та оцінка. *Молодий вчений*. 2014. №4. С. 100-104.

16. Пріб К.А., Патица Н.І. Діагностика в системі управління: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2016. 432 с.

17. Тарасюк Г.М., Ярмолюк М.Ю. Деякі напрями удосконалення управління формуванням та використанням виробничого потенціалу підприємства. Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки «Інноваційний розвиток та конкурентоспроможність підприємств і секторів економіки». Т. 2. С. 109-110.

18. Кужда Т.І., Галушак М.П. Моделювання управлінських процесів з використанням типових моделей менеджменту. *Галицький економічний вісник*. 2014. № 1 (44). С. 11-21.

19. Терещук Н.С., Погасій О.Г. Управління виробничим потенціалом підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/217.pdf>

20. Краснокутська Н. С. Концепція ціннісно-орієнтованого управління потенціалом підприємства. Економічна теорія та теорія економічної думки. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 8 (134). С. 23–29.

21. Кривончак О.В., Фурман Н.В. Шляхи покращення використання виробничого потенціалу підприємства. *Наука й економіка*. 2015. № 2 (38). С.49–52.

22. Тюленєва Ю.В., Сичков О.Л. Оцінка ефективності управління виробничим потенціалом підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 5. С. 126–129.

23. Halushchak O., Halushchak M. Some aspects of the organizing of administrative management in organizations. Соціально-економічні проблеми і держава. 2015. Вип. 1 (12). С. 230-238. URL : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15hoyuvo.pdf>.

ДОДАТКИ